

СПОРТ
Шахматех
ловзара турнире
белгалбаьннараш

16

ДОШ
Галгай поэзе сахьат
дладихьбар

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГАЛГАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№46 (12573)
Оаглой бутт,
1 ди, 2022 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
бекарга бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Знак почета»
яха орден
еннай

АКЦИ
Акцена юкье бахар
росгвардейцаш

4

ДОГЦИЕНА ГИУЛАКХ
Ноаной дог хьаьстар
Кердача Реданте

5

КХЕРАМЗЛЕ
Москве кагирхой
семинар длаихьбар

7

КУЛЬТУРА
Лоаман юрта керда
культура ца хургда

8

ДОТТАГИЙ
Галгайче Хьули-
Юрта школьникаш
пограничники кьона
доттагий хилар

9

www.serdalo.ru @gserdalo vk.com/gserdalo Дзен сердало

Беркате лаьтташ Юртбоахаме кьахьегарашта гю дир

2

Новкьостал лоаттадар

Эскаре бахарий дезалла
гю дергда лаьдало

3

Ученеш дІайихьар Илдарха-ГІалий тІа

Коазой Мадина

Илдарха-ГІалий тІарча ТСК «Регион» доазон тІа аьшканаькъашка лелача машений аварех йола лаьрхІа ученеш дІайихьар. Ученеш дІаяьхара керттера баьхан — аьшканаькъашка цІаьхха нийсденна хатар юстара доаккхаш дІабахьа беза болх хьаьхьокхар. МЧС болхлоша кхьболча эксперташца лакхача боараме дІадихьар из ГІулакх.

«ЦІи чакхйоалийташ доацача дувхарца кийчбенна болча МЧС болхлоша хьаьхьокхар, аьшканаькъа тІа цІаьхха дагар чудола бешкаш лотаелча нах КІалхара мишта баха беза, цІи дІайоар ГІулакх мишта дІадахьа деза», — дийцар тха газетага МЧС пресс-служба болхлоша.

ЛоархІаме къамаьл дІакхухь ишколашка

Укх бетта 30-ча дийнахьа мехка ерригача регионашка
Российски Федерацие гербах дувцаргда

БІархой Муслим

«ЛоархІаме къамаьл» яхача оагІонцара къамаьл дІакхухь республикерча дешара кхуврчашкарча дешархошца. Цу ГІулакхо довзийт РФ гербах, гимнах, байрахках дола истори. Шоай мехкацара безам чІоагІбара тІехьа, лоархІаме долча хІамаех кхетам лакхбе юкье доаладаьд из къамаьл. Геральдически знакий исто-

ри дІаьхий да. Геральдически канонаш лораш ший тайпара эмблем я Россе герб. Из хьаьхьоллар чІоагІдир 1993-ча шера лайчил 30-ча дийнахьа Ельцин Бориса.

Кхьйолча паччахьалкхенах мохк тара боацалга белгалдеш хиннай герб массе хана. Ший къаьстга истори, мехка бахача наьха вахара оагІонаш хьокхаш хиннай из. Цо дІаьхьокх ший

мохк безар, цунцара лерхІам, цун сий деш вахар. Мохк безаш бола миллионаш нах шийна гонахьа чулоац гербо. Цунцара лерхІам мелла боккха ба белгалдеш да лаьрхІа цун ший ди хилар.

Россе Президента Путин Владимира оттадаьд, кагирхошта юкье гербах дола лоархІаме дараш доаржаде аьнна. Кхувш латтача тІехьенга массе хана дІадувца деза цу хІамай шоай

истори долга, мохк безаш вола саг из довзаши, цунцара лерхІам лорабеши хила везалга. Боккхача мехка кхоане лораш дІабахьа безалга хьалхадаха декхарийла да вай царна. Цьа барт тайна бахалба маьрша Россе бахархой! Из ди дездеш оагІув хьаллоац вай воаш дахача региона. Вай къаман дукхача наха доккха дакъа юкье хьох къаьхийгад Россе сий доаккхаш.

Іай дукхагІа буь сомаш

Султыгнаькъан Йоакъап

Іан шелал шийца тайп-тайпара вирусаш яьхьаш йоагІа вай вахаре. Вай мехкарча 90% бахархоша Іай шоай берашта дукхагІа ийбу сомаш, цьаьчара яьшкеш йиззе ларма чу дІаовттабу дІаьхача Іан тоаргболаш.

Вирусашта духьала отта еза иммунитет чІоагІе оарцагІа боал уж. Из хьаьхьокхар 100 сагага хаттар деш тха газето дІабихьача тохкамо. ДукхІа болча бахархоша яхачох, Іан даара юкье хІара дийнахьа сомаш халийта хьож уж къаьстга берашта, кхувш латтача кагирхошта лаьрхІа. 70% наха сомашта юкье эггара дукхагІа ийбераш Іажаш ба, хІаьта уж цар хорж вайцига кхебаьрашта юкьера.

Арахьара хьачукхухьараш дегІа зе деш йола молхаш йийтта хул аьнна хет царна. 30% ха яхача бахархоша дувц, шоаш зІамига болача хана коашкарча бешамашка хьалкхебеш дуккха а дукхагІа хулар тайп-тайпарча сортеш бола Іажаш. Массехк тайпара Іажаш хулар хІара юртхочун беша. Уж дуккха а чам болашагІа бар.

Юртбоахаме къаьхьегарашта гІо дир

Султыгнаькъан Йоакъап

Іаьдало дикка гІо дир ахчанца укх шера 160 совгІа болча юртбоахаме къаьхьегарашта. Гранташ кхачарца шоай ГІулакх дикагІа дІадахьа аьттув хилар шурийца, доаханца, ялатаца, иштга кхьдаращца юртбоахама хьал тоадерий.

«Из болх дІабихьаб къаман проекте гІолла. ЗІамигаи, доккхеи хІама хьадеш барашта дикка новкъостал дир Іаьдало. Юрташкарца цу мугІарерча къаьхьегамхошта фусам Іалашьярца гІо дир. Іаьдало цу хІаман оагІо хьаллацарах фермерий аьттув шоашта эша техника эца, племенной оалаш дола доахан хьачудоаладе, дІаде тайп-тайпара ялат,

удобренеш Іалашье. Ший доалахьарча боахама хьал тоаде из геттара эшаш да», — белгалдир вай Мехкдас Келматнаькъан Махьмуд-Іаьлас ший Телеграм-канале.

Иштга республика кулгалхочо теркалдир, къаьстга вай дахача моттиге юртбоахама хьал тоаде мел эшар долаш долга. Хьаьна, беркате лавтгаш, Іалама ресурсаш, иштга кхь-

дараш а. ХІанзалца доахан лоалахошкарка ийдеш хьачукхийла дале а, тахан региона аьттув ба эгара дикагІа дола дулх ший наха лоаттаде. Иштга къаьхьегаш тоаде лерхІ республикерча хьакимаша кхь дІахо дола цу мугІарера наькъаш а. Тайп-тайпара бола буьа кхача кхьйолча регионашка дІачу кхачьа йиш хургьйолаш къаьхьегаш ба лакхера хьакимаш.

Новкѡстал лоаттадар

Эскаре бахарий дезалла го дергда лаьдало

Султыгнакѡан Йоакѡап

Вай мехка республика кулгалхочо яѡа чѡаглонца беррига хѡакимаш, паччахѡалкхен болх-моттигашка кулгалхой мобилизовать даѡа наѡха дезалашта могош дола новкѡстал дара болх дѡахѡош ба. Эггара доккхагѡа дола дакѡа цу беркатеча гулакха юкѡе кѡоач профильни министерствашка. Тахан из хѡама чакхдаккхара хѡал малагѡа лагѡа гѡа латт дийцар тѡога дешарани Илмани министерства кулгалхо, правительства кулгалхочун гѡнча йолча Боканѡкѡан Эсета.

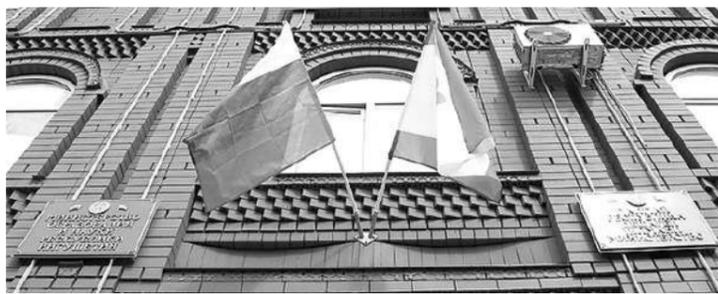
«Оаха тѡоашта хѡалхашка оттадаѡа декхарех дар мо-

билизовать даѡа наѡха дезалашка бераш аргѡа хѡалха йоаккхаш дешара кхуврчашка, берий бешамашка дѡаоттабар. Берий бешамашка цу берех ахча дѡа ца эцар а лоархѡаме да. Тахан из болх дѡахѡош да тѡо паччахѡалкхен моттигашка. Иштта, юкѡе доаладаѡд 5-11-ча класашка дешаш долча берашта бѡайха буѡа кѡача лоаттабергболаш. Паччахѡалкхен дешара кхуврчашка деша отташ хѡалхара экзаменаш дѡа дѡалуш чакхѡаьннарий гулакха юкѡе а цѡацѡа хувцам доаладаѡд. Юкѡерча дешара моттигашка дешаш болча мобилизовать даѡа наѡха цѡагларча студенташта дѡачу тела дезача ахча массекх дакѡбах дийкѡа оттадѡа а дѡкка новкѡостал хул

аьнна хет. Из гулакх чакхдаккхара гѡехѡа кѡахѡегаш ба тахан. Цул совгѡа, кхѡй-олча субъекташка республикерча бюджеташ деша аѡттув хургболаш а болх дѡахѡош латт», — белгалдир дешарани Илмани министерства кулгалдеча Боканѡкѡан Эсета.

Таханарча дийнаѡа ерригача министрствашта, болх-моттигашта хѡалхаш-

ка соцам баѡ дѡаоттадаѡд вай Мехкдас Келматнаѡкѡан Махѡмуд-ѡаьлас мобилизовать даѡа наѡха цѡагларча берашта эшаш дола социальни оагѡорахѡара, дарбанчешкара гѡо халигѡа аьнна. Эскаре гѡахѡийхача наѡха дезалашта из новкѡостал тахан эггара чѡагларѡа эшаш да. Царна дезача хѡаманга хѡожаш хѡа еза тахан паччахѡалкхе.

Есарал хинна вай мехкахой дарбанче дѡахѡожабир

Курскенаѡкѡан Ибрахѡим

Укх бетта 26-ча дийнаѡа Росийски, Украински есарал хинна тѡема доакѡашхой дѡаюа хийцар. Бѡухой мукѡабоахаш кѡахѡийгар я Россе оборонах йола министерства, Паччахѡалкхен дума депутаташ бола

Саралиев Шамсаил, Татринаѡкѡан Муслим. Есаралара арабаѡа кагий нах Москве дарба де дѡахѡожабаѡб.

Вай мехкахой мукѡабахара гулакх республика кулгалхочо Келматнаѡкѡан Махѡмуд-ѡаьлас лакха гѡахѡожам беш дѡахѡош да.

«Уж мукѡабоахаш дакѡа лаѡцаца Россе оборонах йолча министерства, депутаташ болча Саралиев Шамсаила, Татринаѡкѡан Муслима доккха баркал оал аз! Йоккха хало яр уж нах болча мехкѡошка.

Хѡанз шоай кѡонгаш, моарой, вежарий Даѡла кѡахѡетаманца могош-маѡрша болаш цѡенах

кхетаргболга ховш паргѡатта са доаккхаргѡа цар», — язду ший Телеграмм-канале Мехкдас. Вай мехка сага бокѡонаш лораярах долча гулакха хѡалха латтача Цѡечой Ибрахѡима доккха баркал кѡаикадир уж нах шоай цѡенах тохаш кѡахѡегаш лаѡтта-рашта.

Ноаной дог хѡаста арабаѡлар депутаташ

Султыгнакѡан Йоакѡап

Ноаношта хетадаѡа цѡайца Украинерча тѡема доакѡашхой ноаной дакѡала бувца арабаѡлар Парламента депутаташ.

«Дувцалга а доацаш хала хѡал да тѡема юкѡе дѡачубаха кѡонгаш болаш, царга хѡежаш, са хѡувзаш багѡаца ноаношка. Оаха доккха баркал оал шоана шоай кѡаман бизза кѡонгаш, яѡе йола

кагийнах кхебарах! Дала могош, маѡрша долаш, иразе доахѡадолда шо! Цѡаьккѡа во ма голда шоана шоай вахаре!», — аѡлар парламента депутаташа.

Хѡа тѡаийцар уж Украинерча тѡема доакѡашхой дезалашка. Массане белгалдир, моллагѡа вола кѡонах ший мехка сий лорадеш хѡа веза аьнна. Зѡаши, сомех, мерзача даарех дѡизза дола тускараши делар дѡика кѡонгаш кхебаѡаца ноаношта.

Судахошта хѡалха

латтаргва Фарганѡкѡан Ибрахѡим

Султыгнакѡан Йоакѡап

Ерригача Россе съезде вайцигарча делегѡацен хѡалха латташ хургва республикерча лаккерча суда кулгалдеш вола Фарганѡкѡан Ибрахѡим.

«Республикерча делегѡацен юкѡе болхараш ба Магасерча районни суда хѡалха латта Овшанаѡкѡан Хѡасан, арбитражни суда хѡалха латта Газданаѡкѡан Йѡйса, мировой судѡа вола Цѡечой Тѡахѡир, республикерча суддебни департамента кулгалду Гадаборшанаѡкѡан Мѡикаѡил», — йоах хѡаме.

РФ Лаккерча суда 100 шу дѡизара хетаяѡе йола Ерригача Россе судхой съезд дѡахѡоргѡа Москверча кремлевски двореце. Цу балха юкѡе дакѡа лоацаш ба лаккерча суда 827 делегат. Лоархѡамеча паччахѡалкхен кхетаче кѡамѡвл деш хѡлар Мехка президент Владимир Путин, конституционни суда кулгалду Зѡрѡкиин В, лаккерча суда хѡалхалатта Лебедев В.

Иштта докладаш йѡйшар цѡига РФ судхой совета кулгалдеш волча Момотов В, мехка лаккерча суда коллеген кулгалдеча Тимошин Н, судхочун дѡаѡла езаца экзаменах йолча лаккерча экзаменационни комиссен кулгалдеча Ерошов В, РФ лаккерча суде чѡйодача судхой департамента хѡалха латтача Гусев А. Хѡатѡабоагѡаца бетта хѡалхарча денга кѡаччалца хургѡа съезд.

Вакцинаци дѡахѡош я республике

Султыгнакѡан Йоакѡап

Полиомиелит оолача кхерамеча лазара дѡухѡала привѡкаш еш латт вай берашта. Ер бутт дѡаболабелчаѡа амбулаторешки, дешара кхуврчашки дѡаухаш берашта привѡкаш ю из унзара лазар даржар кхераш.

Регионални кабмине белгалдир, пхе шерѡага кѡачанза долча берашта вакцинаци дѡаѡхѡар эггара хѡалхарча аргѡах хѡа дезалга. Цу гулакха эшаш йола «Пентаксим», ОПВ яѡа молхаш йолаш я республике. Вакцинаш дѡа-хѡа кхухѡаш эшаш мел бола кѡоачам а болаш ба. Деррига лорадеш лелаеш я молхаш.

Лакха цӀи елар

ГӀазданакъан Ахьмад

ГӀалгӀайчен цӀи хезача Россее артистка Йовлой К. А. цӀерагӀа халкъа кхоллама ЦӀен художественни кулгалхо Абдурзакова Аьсте «Сердце родины тревожно!..» яхача тохками а, методически а, кхоллама а балхай, Ерригроссе фестивала лауреат хилар, из дӀахьош яр халкъа энциклопеде Академи.

«Халкъа энциклопеде Академе дӀахьош я «Сердце родины тревожно!..» яха фестиваль, «Моя Отчизна» яха Халкъашта юкьерра инновационни проект маьхальяккхара чуйоагӀаш я из. Из дӀаяхьара бахьан да, Россее а цун регионий бахархой къамий культура оагӀув а, иштта цунна истори а довзара. Иштта цо тӀахьех тохкама балхаш дӀахо дӀадахьара, методически балха оагӀув дегӀайоалаяра. Аз жюрега оттабаьбар «Воины-ингуши-участники Сталинградской битвы» яха методически тохкам», — аьлар «Сердало» газетага Абдурзакова Аьсета.

Цунна балхашта кепатехай 2022 шера Илматохкама, методически кхоллама «Моя Отчизна» (2022) болх чубодаш долча сборника тӀа. ХӀаьта хӀанз «На виду» яхача Халкъашта юкьерча выставке инновационни карагӀаьнар аьнна гойташ а да из.

Акцена юкье бахар росгвардейцаш

Султыгнакъан Йоакъап

«Безамца наьнага» яха акци хьаллоацаш гӀалгӀай къаман телевидени болхлошца шоай балха-новкъоста, капитана Зурабнакъан Ахьмада нана йолча баха хилар росгвардейцаш. ХьатӀадоагӀаца ноаной

денца даькъала йицар цар беркате дезал кхебаь нана.

«Росгварде эпсара цӀагӀарча наха боккхача безамца тӀаийцар хьаьший. 2009-ча шера Кемеровера лакхера тӀема командни училищи яьккха Ахьмад Санкт-Петербурге болх бе дӀахьожаву.

2013-ча шера из къахьегаш хул Назранерча Росгварде бӀуна юкье, цул тӀехьагӀа пхи шу даьлча денз из болх беш ва Росгварде управлене», — дувц хоаме.

Бера хана денз хӀанз ше лелача бечча мугӀарера болх дукхабезаш хьалкхийнав Ахьмад.

Полковник хинна да цунна

доккха массала дар. Эпсара нанас шоай Даьхен гӀулакх лорадеш вола виь воли, ши йоӀи кхебаьб. Иштта дика дезал кхебаьча нана хоза ловцаш даьхар хьаьшаша. Хьакимаша цун виий денал дола оамалаш ювцаш яздаь каьхат дӀаделар Хадишатага.

Наькъаш ма даггара тоадеш латт

Султыгнакъан Йоакъап

ХьатӀадоагӀаца шера боккха болх дӀахьош тоабе лерхӀ «Алхасте-Галашке» яха никь. ХӀанзчул 15 шу хьалха тоабаь из дика кулг тоха дезача хьале кхаьчаб.

Болх дӀахьоргба наькъаш тоадарах йолча пачахьалкхен программе гӀолла. «Цу наькъ тӀа гӀолла лоаме хьалчу ух туристаш. Цу юрташкарча бахархоша, туристаша, машенашца лелараша из никь лоткьабу дика ха я.

Машен наькъай гӀулакхах йолча министерство даьхьаьча тохкама балхо хьаьхьекхар, из моттиг дика къахьегаш тоае езалга», — белгалдир вай Мехкдас Келматнакъан Махьмуд-Ӏаьлас. 2024-гӀа шу хьатӀакхачалехьа йисте бак

кха лерхӀ из болх. Мехкдас теркалдир, никь тоабаро авареш а кӀезигагӀа хулийтаргья аьнна.

Цигахьа хьалчу латта туристаш хӀара шера дукхагӀа хул. Цунга хьежжа, наькъай хьал а хила боагӀаца боараме хила деза.

Роспотребнадзоро дӀайихьача кхетаче дакъа лаьцар унахцӀенон гӀулакхах йолча министерства кулгалхо

Коазой Мадина

Роспотребнадзора кулгалхо йолча Попова Аннас дӀайихьача кхетаче дакъа лаьцар унахцӀенон гӀулакхах йолча министерства кулгалхо волча Балайнакъан Мухьмад-Башира. Дувца оттадаь кертерта

дош — гриппацара эпидемиологически хьал, нах ма хулла цу лазарах лорабергар юкьедоаладар.

«Таханарча дийнахьа грипп, ОРВИ яха вирус вайцига сов чӀоагӀа яржанза я. Гриппа духьала вакцинаци дӀаяхьа лерхӀ вайцига.

60% нах юкье лоацаш хила беиза из болх. Прививкаш яр цу вирусашта духьала эггара дикагӀа дар да тахан», — аьлар ший къамаьла юкье Балайнакъан Мухьмад-Башира. Кхетаче дакъа лоацаш хилар Роспотребнадзоро болхлоя а.

Наркотик леләеш гучавьнар диъ шера набахта чувеллар

Султыгнакьан Йоакьап

Наркотик леләеш гучавьнарах диъ шера набахта валла суд йир, Шолжапхье района вахархочунна. Из хоам тха газетага бир республикерча Прокуратура.

«МагӀалбикерча прокуратурас халлаьцар наркотик лелаярах республика вахархочунна тӀатетта гӀулакх. Из саг Ӏаьдала болхлошта дучхала хьалхара отташ вац».

Судо техкачох гучаьлар, дӀадахача шера Ӏай цу саго ший цӀагӀа ялх граммах латта метилэфедрон яха наркотик лелаяьлга. МагӀалбике хьалаьцар из полице болхлоша. Пхьерча судо цун кхайкадаь таӀазар диъ шера набахта валла везаш да. Цига вагӀаш шортта ха хургья цунга ше леладьча зулама уйла е.

Ноаной дог хьаьстар Кердача Реданте

Газданаькьан Ахьмад

тала дӀаяхьар.

Кердача Реданте доаллача культура цӀагӀа гулбир бахархой. Ноаношта хетадаь концерт дӀадиьхар цига культура цӀен болхлоша. Эггара чӀоагӀагӀа гӀадвугаш хиннар дар еррига кхетаче наьна мет-

«Дошо оаз» яхача кружоке ухача бераша дог гӀоздаьккхар шоай ноаной. Царна хетаяь байташ, хоза дешаш дувцаш безаме дӀайихьар ха. Гулбеннарий дог гӀоздоалаш дӀадахар из ди. Къаьстта ноаной дог чӀехкаш

бар бераша селлара хозача дешашца шоаш даькьала бувцаш. Кхетаче йисте йоалаш массане цхьана эйтта сурташ даьхар.

Наха юкьера барт-безам чӀоагӀбу иштта дӀакхухьача моттигаша. Вай ноаной шоашта салаӀа араьовла аьттув хилац цӀагӀара гӀулакх сов дукха хила-

рах, хӀаьта, шоаш бахача юрта, пхье бераша иштта хоза кхетаче йича гӀадбахе болх уж. Берашта а дувцалга доацаш хоза хет сцена гӀара ноаношта ловцаш доахаш», — дийцар тха газетага культура цӀен кулгалдеча Хоаной Марета.

Хьалхара роботацара технически яхьаш дӀайихьар ГӀалгӀайчен дешархошца

Берданаькьан Лорс

Илдарха-гӀала № 5 йолча юкьерча ишколе, хьалхара цу шахьара лаьрхӀа робота новкьосталца йола яхьаш дӀайихьар. Цига даькьалоацаш хилар юкьерча дешара кхуврча дешархой. Оттадаь декхар чоалхане хилар белгалдоалаш дар даькьалоацаш барий яьннача ханга хьежжа. 4-6- ча класса дешархоша шоай балхаш кийчдаьдар Lego Education доагӀагӀа бесси, бакьда, массехк боккхагӀа бараша кӀезиг-

дукха чоалханегӀа дола балхаш даьдар.

Яхьаш дӀайихьар «Вай вахар терроризм йоацаш» яхача девизах. МоллагӀа кхоллама болх, цу юкье роботаца беш бар эшаш ба. Кхоллам котбаргба, терроризм эшаргья.

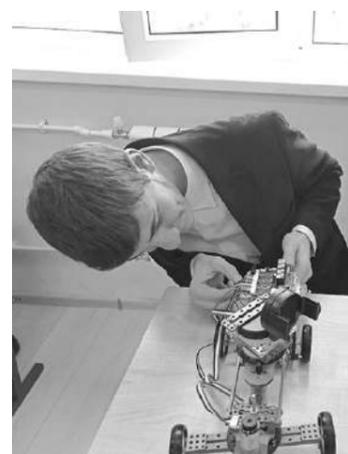
Яхьаш вӀашагӀйохкаш къаьхийгарех я Илдарха-гӀала мэри, иштта моттигера берий технически кхоллама Центр.

Из дӀахьош хилара бахьан да берашта юкье инженер-

ни профессии йоаржар Илма-технически кхоллам лакхбар.

Яхьаш чакхьяьнначул тӀехьагӀа дикагӀа а сихагӀа болх баьрашта мах бола совгӀаташ делар, иштта лаьрххӀа дола дипломаш а делар начӀал долча берашта доагӀаш дола.

Из болх вӀашагӀбеллараш чӀоагӀа раьза хилар робота-техникаца дӀайихьача турнира, мероприятия дӀахьош хьатгӀадоагӀагӀа шера Илдарха-гӀалий гӀа регионални яхьаш дӀахьоргья аьнна вӀашагӀделлар цар.

Наркома-нецарча тӀемах дийцар дешархошта

Султыгнакьан Йоакьап

Вай мехка дӀахьош латтача «Россе бераш-2022» яхача операце гӀолла Алхастерча дешархошца кхетаче дӀайихьар МВД болхлоша. Берашка дийцар наркомани яхача зулама духьала тахан хӀаране лоаттабе безача тӀемах.

Кхувш латтача кагирхошта юкье из дохьаж доаржадеш дола наькьаш хоададе дезалгах белгалдир Ӏаьдала болхлоша. Эггара хьалхарча юхьанца юкь хоадае езараш ба из бӀеха гӀулакх дӀахьа доаржадеш, цох шоашта таро ераш. Даьлах кхераш нах бац цу тайпарча мугӀарера бараш. Къаьстта цу наха доагӀа таӀазар довзийтар берашта. Дешархоша тайп-тайпара хаттараш телаш дӀадахар вӀашагӀкхетар.

МВД болхлоша хьалхадаяьккхар царна, наркотик йохкаш, цунца бувцаш лелабеш саг шоашта ховелча вӀалла хье ца луш, Ӏалаьмате чехка Ӏаьдала болхлошка хоам бе аьнна. Вай дерригаш оарцагӀа даьлча мара социалургдац из бӀеха гӀулакх. Наьха вахар толхадарашта таӀазар дика де деза!

Іан кийчо еш ба коммуналь-щикаш

Султыгнакъян Йоакъап

Іан гІулакхашта кийчо ший ханнахъа е езарга хъежжа шоай машенашка хъожаш, тоха дезача кулг тохаш ба коммунальщи-каш.

Магасерча ЖКХ кхуврча болхлой лоа дІадоахача машений хъалага хъожаш, гІуми, тухи доалла навкъашка тувса беза раствор кийчбеш тІайоагІача шелала кийчо еш ба.

Магасера бахархой хІара шера дукхагІа хулаш латт, цунга хъежжа пхъе лела машенаш а дукхагІа хул. Іан бетташка лоа диллача цу гІулакха эшаш мел дар дІакхайда хъаэца мара ца дезаш кийчча латташ хила деза.

Магасерча ЖКХ кхуврча кулгалдеча Къоастой Хъасана яхачох, хъатІайоагІача Іан шелала духъала отта мел дезар кийча да.

Хоза гІулакх

Вай къаман нах массахана хиннаб хозача гІулкхашца белгалбоалаш

Коазой Мадина

Ма лакха мах болаш хиннад-кх массахана вай къаман наъха вахаре хоза гІулакх! Ма тоам хул-кх дега ишттача оагІонца саг белгалвоалаш зийча. Назране Оскановски гом болча латтача газеле чу хъачухъежача кхалсаго хъаттар, канала дехъа йодий ер аьнна.

Бокхийчари, зІамагІачари шаккъе поликлиникаш дІайихъача, хІетта нах баха хайшача моттигах тахан вайна юкъе «канала дехъа» оал. Га-

зеле чу дагІача оаха массане цхъатарра жоп делар, наькъа дІадехъа а яьнна б-гІа номер латтача машенаца яха еза хъа цига аьнна. Кхалсаг оаха яхар де сихъенна йолаелар. Ма даггара тІехъа сигнал етташ хъаерзаяь, кулг лоастадаь юхайийхар из газель лоаллаш ваьгІачо. Цун аттагІа дар хъалха даьккхар цо.

Оаха аьннача бessa яхача, хоза наъха санна пхъен го баьккха, вайна массанена тоаш йоаца ха йоаеш дІакхоачаргъяр из канала дехъа. Газелисто хъалха даьккхар цун, тхоца цхъан остановке кхачалца дІа а яхий,

тІаккха хъайна эшача машенах дІакхетаргъя хъо аьнна. ТІаккха мара уйла янзар оаха, ший цхъаца вахарерча гІулакхаша араяьккха из кхалсаг сихагІа ше йодача дІакхачийта мишта хъаькбал долаш кхастар тха газелист. Светофорашта юхе сайцача зийра оаха, из кхалсаг тІера йойоалийташ аттагІа хургбола никъ хержа из воагІалга.

Наькъа доагІа ахча хъа ца эцаш кхыча газеле тІа дІатІахоайир цо кхалсаг. Малув ца ховча цу саго хъекха гІулакх зІамига дале а, хъо геттара сихвенна цхъанахъа кхача гІертача

хана, ха ца тоаш тІехъавусаш латтача хана мелла доккхей, хозеи хул беркатеча саго хъа хъал атта деш хъекха гІулакх! Хеталу, ма хоастам бе безаш хІама да-кх Дала тхо бусалба кхоллар, вІаши лерхІам лелабе ховш дола дегаш тхона далар!

Дуккха а хилба иштта лерхІамаш дола нах! Вахарерча гІулакхаша хъай кара хІама доацаш сихваь хъо удавеча хана ма доккха гІо хул цІенача дег тІара даьча дикача гІулакхаш! Хъе мо волча сага новкъостал де йиш хилар доккха ираз да!

ГІажарий-Юртарча ишколага хъажа бахар единороссаш

Коазой Мадина

«Единая Россия» яхача парте вІашагІееллача къаман программе гІолла дІахъош долча балхашта тІахъоажам беш ба единороссаш.

ГІажарий-Юрта хъальеш латтача кердача ишкола болх мичахъа кхъачаб хъажа баха хилар депутаташ бола Мархинаькъан Муса, Кхоартой ИбрахІим, Йовлой Мухъмад. Хъальеш латта ишкол кхъа гІатех латташ хургъя. Кастта ший кара цо чуэцаргда 420 бер.

Подрядчико яхачох, тІехъарча хана хъабаьннача кхоачамца кийчъбаь хургба из дешара кхуврч. Укх шера акхан шоллагІа бетта дІаболабаьб из болх. Деррига балхаш йисте даха лерхІ хъатІабоагІа бутт йисте балалехъа.

ГІалгІайче кагийбарашта юкъе наркомане профилактика дІахъош я

Султыгнакъян Йоакъап

ГІалгІайче, тайп-тайпарча боахамий викалаш дакъа а лоацаш акцеш дІахъош я кагийбарашта юкъе наркоманех профилактика яра. Иштта, Магасерча «Лицей» ГБОУ йистеьлар «дети России-2022» ведомствашта юкъера комплексни оперативно-профилактически операци, аьнна хоам бир «Сердало» газетага Магас мэре.

Цу лоархІамеча акце лицея дешархошца къамаьлдеш дакъалаьцар Йовлой Іадал-Къаьдара Ахъмада — республика наркологически диспансера лорнарколог, Ваделанакъян Бес-

лана Адама — нарколог, психиатр. Пхъиленакъян Саварбика Хъавас — Магас пхъе гІолла йолча МВД отделене ПДН инспектор, Опинакъян Мухъмада Яхас — Магас шахъара АНК секретарь. Цар дийцар къонача ладувгІархошта, наркоманех царна а наха а юкъарлонна а малагІа зе доал уж дІа-юха йораржаеш бола болх саго дІахъош хилча, цунна духъала отта везалгах а дийцар.

Цу тайпара «дети России-2022» яха акци дІахъош хилара маІан дар кхувшйоагІача тІехъенна юкъе наркоманеца къовсам лоаттабара малагІа къахъега деза дІахъалхадаккхара а, иштта цунах хъадоалаш дола зе

малагІа да царна дІадовзийтар а.

Тухан латташ йолча хана наха юкъе из зулам ца даржийтара вайх хІаравар могош дола дакъалацара декхарийла ва, хІана аьлча вайх хІаране цІагІа е гаргарча наха юкъе даржа

тарлуш да из зе. Иштта кхетаде дезаш да, къаьстта кагийбараша, цу зуламах арадаьккха лархІа РФ закон хилар, уж йохкара а, эцара а дола гІулакх леладечунна цу законах из Іаьдала оагІорахъа уголовни бехктокхаме оттавеш хилар.

Талазар длаэцара юстара виссанзар

Муса Алоев

Таьдала болхлоша длабихьача тохкамо гучадаьккхар, автозавада кулгалхочо боько йоацаш ахча диалга. «Автозавада кулгалхо хиларах тарра цхьа керда проект кхоллара тлехьа договор хеттай цо цхьан фондаца. Цу дерригнен мах 20 млн сом хиннаб.

Контракт чоагйеьча дийнахьа харцача наькьаца влатьхий хила гийрчачо бакьдоаца каьхаташ юкье дихьад кхьа наьха доалахьарча организацешкара оборудовани эцаш», — йоах МВД болхлоша хьабайтача хоаме. Автозавада кулгалхочун духьала Таьдала болхлоша гулакх хьадийллад.

Аттача наькьаца хоза наьха санна ший таро тоае венначунга ше дага лавьачун уйла ха шортта ха хургья.

Москве кагирхой семинар длайихьар

Султыгнаькьан Йоакьап цхьана.

Москверча вай кагирхошта лаьрхIа семинар длайихьар пхьерча гIалгIайчен пост-предства болхлоша, гIалгIай мехкарча миннацо

Семинара керттера бахьан-кагирхой денцара кхетам, лерхIам чоагIбар. ВлатьгIкхетаре хьоахадир тахан терроризма, экс-

тремизма духьала лоаттабе безача тIемах, цу унзарча гулакха кагирхой юстара хила безарах.

Дин довзийташ болча Понганаькьан Ахьмада, Харсинаькьан Мухьмада

кьамаьл дир гулбеннарашца уж деррига хаттараш доашхаш. ВлатьгIкхетаре белгалдир, иштта дIакхухьача кхетачеша кьонабарашта юкье доккха дика доаржаделгах.

Граждански оборона мишта кийча хила веза дийцар Шолже «Терко массане а!»

Берданаькьан Лорс

Из дувца лаьрхIар Шолжа шахьара администраце граждански оборона, чоалханерча хьалий отдела кулгалхочо Беканаькьан Халида влатьгIеьлла семинар дIахьош. Из дош дувца отадара бахьан дар лаьттана кIаларча помещенешца дувзадена хаттараш хилар.

ХьалхагIа, цу юрта Таьдало длайихьар комплексни инвентаризаци, нагахьа санна Шолжа бахархошта чоалхане хьал этта моттиг нийслай а аьнна лаьттана кIалара помещенеш малагIча хьале я хара.

Уж моттигаш ший лаьрххIа йоагIаш йола белгалонаш а еш хьакьоастайир. Из мероприя-

ти длайихьар лаьрххIа долча Федеральни «Граждански оборо-нах» болча ГIалгIай Респу-

блика Правительства соцамга хьежжа 2017 шера 20 сентябре.

Ишколашка бераш меца леларгдац

Султыгнаькьан Йоакьап

Ишколашка столовешка бIайха буьа кхача лоаттабергбола бераш хIанзчул тIехьагIа дукхагIа хургда. Из соцам баьрва Мехкда Келматнаькьан Махьмуд-Иаьл.

«Дадахача шера оттаьдар хьалхарча йиь классашка дешаш долча берашта дIайхача даар лоаттаде аьнна. Кхувш доагIа бера дегIа ший ханнахьа унахцIена дола даар эш.

Вай дицде йиш яц могошал эшаенна дола бераш. Уж кьабстта чоагIа теркал де декхарила да вай. Цу мугIарерча цхьадолча бераша ишколе хьаах йиш йоацаш цIагIа деш. Дале а,

из бахьан дац уж юакьоастабе. Кьабстта цу дешархошта дикагIа дола даар лоаттаде деза вай. Дешарани Илмани гулакхах йолча министерства тIадилад 5-ча, 11-ча класашка дешаш долча берашта бIайха буьа кхача лоаттабергболаш каьхаташ кийчде аьнна. Таханарча дийнахьа дIаболабаь дIахьош ба из болх», — язду ший Телеграм-канале Мехкдас Келматнаькьан Махьмуд-Иаьлас. Иштта, республика кулгалхочо теркаме лаьцар могошал эшаенна хиларах лораша ший кьабстта кхача лелабе оттаь бераш.

Кьабстта чоагIа теркал де деза диабет яха лазар долаш шекар доаца даар эшаш дола

бераш. Цу мугIарерча берашта лаьрхIа хIара столове диетически истол хила деза. «ЭскаретIахьийхача наьха бераш юкье

лаца лерхI цу спискашта. Цу дешархошта а хургба ишколашка бIайха буьа кхача», — теркал дир Мехкдас.

Зуламхо кхел ца еш виссанзар

Султыгнаькьан Йоакьап

Бе лелаш эккхаш йола граната гучаяларах ГIалгIайче кхельбергья Назрана яхархочунна, аьлар «Сердало» газетата ГIалгIай Республика Прокуратура пресслужба.

«ГIалгIай Республика Пркуратура чоагIаьд бехк беш дола уголовни гулакх моттигерча яхархочунна духьала, цо эккхаш йола граната лелаяь хилар бахьан долаш», — аьлар региона тIахьожаме боахаме.

Лоткьамхоша яхачох, цу кхалсаго, РФ долаш дола законаш телха а деш, ше яхаш йолча моттиге Назранерча Садови урамах бе лелаш йола эккхаш йола граната лелаяь.

Россе УФСБ болхлоша оперативни-розыска болх дIахьоча хана 2022 шера ялхлагIа апреле из граната гуча а яьнна цунгара хьаьккхар.

Судо лаьрхIар из чуйолла, хIаьта уголовни гулакх дIадахьийтар ГIалгIай Республика Магассерча районни суде дIахо тажара.

Майринакъян Алихана гойтам дАхьоргба музее

Газданакъян Ахьмад

ЦИхезача суртанча гойтам бовза бех пачча-хьалкхен кхоллама музее болхлоша бахархой. «Са Давхе — низ тела лакъяргбоаца хьаст» яха гойтам дАхьоргба ши-нарча дийнахья.

«Гойтама экспозице да тайп-тайпарча жанрех дола Майринакъян Алихана говза кхелла балхаш. Суртанча дикка вовзаш ва укх республике санна ерригача Россе а. Цун гойтам мел хиннача моттигашка хьа-жархоша лакха мах отта-беш хьадоагIа цун балхаш. Дег чура кьахьеге ховш саг ва Алихан. Кхоллама музее хьабаахкарашта шой бIаргашца гургда из деррига».

Лоаман юрта керда культура цIа хургда

Коазой Мадина

ЖIайрахе керда культура цIа дотта лерхI хьатIадоагIача 2023-ча шера. Ше дуаргдар дивьянна тиша гIишло дIа я-

ккха, из хиннача доазон тIа болабергба болх.

70-ча шерашка хьалъ-ья из гIишло хувца еза хатIехьяннаяр. «Культура» яхача кьаман проекте гIолла

доттаргда ЖIайрахерча бахархошта хозалца бIарг тIаозаш хургдола культур цIа.

Цу беркатеча проекте гIолла республике хьакхача ахча хьалдаь йисте

доахаргда ДавьтгагIера, ГIайрбика-Юртара культура цIенош, иштта, боккха болх дIахьош тоадергда Инаркьера культура цIа. Из хоам тхога бир республика правительства пресс-служба

Керда берий беш хьалъийр

Султыгнакъян Йоакъап

Эггара дукхагIа нах бахаш йолча Назране Газдиева оалача ураме ураоттайир ший хозалца бIарг тIалоаца керда берий беш.

ХьатIабоагIача бетта деррига балхаш йисте давнна хургья ший кара 220 бер чуэаргдола из беркате гIишло. ООО «Гранул» яха подрядни организаци я ГУП «УКС РИ» яхача кхуврчо гIодеш из болх дIабихьар.

Таханарча хано дIадеххача тайпара мел эшача кхоачамца тоаяя берий беш. Деррига балхаш лакха тIахьожам беш, дIадахья деззача боараме дIадихьад.

Школьникашта йовзийт халкъя культура тIехьле

Газданакъян Ахьмад

«Культура для школьников» яхача Еригроссе ведомствашта юкьера культурно-дешара проекта чуйоагIаш хиларах Малсаганакъян Тухана цIерагIча ГалгIай паччахьалкхен мохктохкама музее болхлой баха хилар «ГалгIай вахар» гойтамца Назранерча №5 йолча ишколе.

«Тха выставке яр курхас, хIанзарча ханара кьаман кхалнахья (чокхи), малнахья (черкеска-чокхи) костюмаш, цIагIа лелаеш йола хIамаш, иштта гIалгIай вахаре лелаю кхыйола тамашийна хьяья а, ценъюкье лелаеш атта а йола хIамаш.

Музее болхлоша лора а еш хоза лелаю уж культура тIехьленна хIамаш, тIехь тIа боагIача ноахалга а кхоачаш уж хургйолаш. Тха

выставка керттера декхар да, вай тIехьенна хьамсарча мехка культурни тIехьле царна йовзийтар, халкъя Iадаташ, цун тIехьле царна езаялийтар, хIана аьлча цо лоархIаме дакъя дIалоац саг лерттIа ший кьаман тIехьле а овла а бовзаш хьалкхевара», — аьлар «Сердало» газетага ГалгIайчен мохктохкама музее кулгалхочо Саганакъян Мухьмада.

Бокъонах йоацаш хьалъяь гIишло дIаяккха иййзар

Султыгнакъан Йоакъап

Прокуратура чуенна-ча исках судо декхарий-ла оттаваьв, ГIалгIайчен столица Магас пхье дозон тIа, бокъонах доацаш капитални гIишло хьалъяьр, из объект дIаяккха аьнна, хоам бир «Сердало» газетага республика прокуратуре.

«Магас пхье прокуратура цу дозон тIа дукхаза вIашкарадаь цIа хьалдара йоагIаш йола лавттанцара бокъонаш лораяьий хьожаш болх дIабихьар.

Балхаца ювзаенна мероприяти дIайихьачул тIехьагIа гучадаьлар, 2016-ча шера Магас пхье администраце соцамах аренда леладара аьнна «дукха квартираш йола нах чубаха цIенош, торгови центр» хьалъяьра йола бокъо а йолаш Магас пхье прибрежно-паркови даькъ тIа из хилар», — йоах хоамо.

Хоам бу, цу коммерчески организаце даькъ тIа нах чубахаш хургдола дукхаза вIашкарадаь цIа хьалде доладаьд.

Прокуратуро проверка дIайолаача хана из объект бархIагIа этажага кхоачаш хьалъяь яьнна.

Деррига эшаш дола каьхаташ тахачул тIехьагIа прокуратура кхетадир органашкара йоагIаш йола бокъонаш а йоацаш из хьалдеш латтилга, цул совгIа проект яккха хилара каьхат а дац, е могадеш бола болх дIабихьа хилара каьхат а дац. Из доацаш а, застройщика царна каьхийгадац уж каьхаташ дара.

Цудухьа, РФ законах доагIаш ма-хиллара, шийгара хьалъеш йола гIишло дIаяккха езаш я из хьалъеш воаллачо, е цун чоташ кхыча саго.

Пхьерча прокуратура ГIалгIай Республика Магасерча суде искови заявлени дIаяхийтай шийгара хьалъеш латта дукхаза вIашакардаьча цIен гIишло из хьалъеш волчунна чоташ дIаяккха аьнна. Цунга хьажачул тIехьагIа ГIалгIай Республика Магасерча районни судо яхар прокуратура ма-дарра хьаллаьцаьд. Судо баь соцам юридически чоагIбенначул тIехьагIа, Магаса прокуратура из каьхат дIадоххийтаргда судебни приставай службе, из гIишло дIаяккханза яргйоацаш хилар чоагIдеш.

ГIалгIайче Хьули-Юрта школьникаш пограничники кьона доттагий хилар

Султыгнакъан Йоакъап

ГIалгIайчен лоаман лакхача уллача Хьули оалача юрта, кьона бахархой пограничники доттагий хилар, лаьрхIа долча мугIаре оттарах. Дукхаха йоацаш «Пограничники кьона доттагий» яхача отряде эттар «ОльгатIерча Юкьерча школа ГБОУ филиала» дешархой, Хьули-Юрта.

Из лоархIама гулакх нийсделар пограничниках лат-

тача даькъ тIа. Бераша шоай декхар цIена а бехтокхаме а дIахьоргда, аьнна дош делар, иштта царна тIадиллар Россе бокъонцахьа бола патриоташ, гражданах хилар, аьнна хоам бир «Сердало» газетага ГIалгIай Республике гIола йолча Россе ФСБ Погранични урхален пресс-служба.

«Кердача отрядо ший болх дIахьоргба ГIалгIай Республике гIола йолча ФСБ урхален Погранични болх чакхбоакхаш, цига чоагIлу сага оамал,

денал, майрал, лаьрхIачунга кхоачаш хилар, сага лолам гойташ.

ХIанх укх сахьте цу юкьеводаш ва 80 дешархо, уж ба тайп-тайпарча школашкара, цу юкье ЖIайраха района пригранични дешара урхале а йолаш.

Из чоагIа бехтокхаме а лерхIама а болх ба. Саго дош далча, цо шийна деш дац из хьадеш дола хIама, цо шийна деш да из, хIана аьлча из декхарийла ва ше денна дош лора-

де. Шо юхемиссачарна дола масала да, хIана аьлча уж шуца нийслургба», — аьнна белгалдир Погранични урхален викало ше кьонача доттагIашца кьамаьлдеш.

Керттера кьамаьл йистедаьлча берашта видеосюжет гойтар, цига го йиш яр кьонача доттагIаша беш болча балхах лаьца, дIахо йодача хана Россе ФСБ деша оттарах лаьца погранични органашка контрактах деша отта ловш волчунна ха дезачох а дийцар цига.

ГIалгIайчен берий реабилитационни центре цIай концерт делар

ГIазданаькъан Ахьмад

къан Аьсет.

ГIалгIайчен Республикански берий реабилитационни центре цIай хилара лаьрхIа концерт делар, из хетадаь дар Дерригача дуненна берий денна. Из концерт дIахьохиннар яр ГIалгIайчен халкьа кхоллама ЦIен цIи хеза искусства болхло Абдурзакань-

«ЦIай дIахьох дакъалаьцар Назранерча районни культура ЦIен начIал долча солисткаша — вокалисткаша Харсинаькъан Дейсе, Татринаькъан Даянас, бIарг тIаотташ йолча Хашинаькъан Иманас-Эбарг-Юртарча культура ЦIен дешархочо, иштта «Мужичи» яхача Муже-

чарча ишкола хореографе ансамбло, цунна кертте латт дика хьехархо Бесайнаькъан Тамара.

Тешшаме ала йиш йолаш да концерт дика хилар а из дезаш хоза хеташ тIаийцар а аьнна.

Цунна тешал деш да берий реабилитационни центра кьона артисташ бIайха тIаьцар», — аьлар «Сердало» газетага Абдурзаканькъан Аьсета.

Белгалдаккха деза, из мероприяти хьалхара кийчъяьц могашал йоацача берашта лаьрхIа Республикански халкьа кхоллама ЦIено.

Берий реабилитационни центра РДНТ кулгалхочо баркал аьлар цу тайпара благотворительни мероприяти бераштазаIапхошта лаьрхIа дIахьох хилар.

Ансамбла доакъашхой Железноводске гюртба

Гизданаькъан Ахьмад

«Кавказерча лоаман бихье» яхача къаман культурах йолча къамашта юкьерча конкурс-фестивале, «Морхел лакхага» яхача къамашта юкьерча турнир-конкурсе дакъа лоацаш хургья Илдарха-Галий тIарча культур цIен ансамбль «ТIаргим». Тайп-тайпарча кхоллама балхаш леладу говзанчаш Железноводске гуллургба хьатIабоагIача бетта 10-ча, 11-ча деношка.

«Дуне гIаддахар» яхача ерригача регионашта юкьерча кхоллама юкьярлен кхуврчо тIахьожам беш дIахьош я фестивал. Вай ансамбла цига гойтаргда ши халхар — «Вайнаьха халхар», «ТIаргимара халхар». Ансамбла тоаба къахьегаш я цу гIулакха кийчлуш. Кавказа мукъам хозийтаргба цига Овшнаькъан Папура, — дийцар тха газетага культура цIен кулгалдеча Овшнаькъан Къамбулата.

Къаман Iадаташ хьехаш

Гизданаькъан Ахьмад

Янданаькъан Джамалда цIерагIача ГIалгIайчен Къаман библиотека безам бараш бех къаман Iадаташ, гIалгIай къаман эздеда оагIонаш ювцара хетаяьча лекцега ладувгIа.

Мероприяти дIахьоргья хьатIадоагIача шоатта дийнахьа, цунна кертте латт литератор, телевидене болхло, «Сув» яхача дега хозленна ишкола хьехархо ТIонганнаькъан Марем.

«Из хьалхара лекци хургья, цигара дIайолалургья ма-дарра лакхехьа вай дийца гIалгIай къаман эздий гIулакхаш дувцара уроках. Марем кийча я гIалгIай дезале хьалкхувш йоагIача йиIига роль малагIа хила еза а, иштта кыс йолча вахар моттигах а, масала цIай долча хана истол хоза кийчде хар. Цунца цъяна цу лекце хозаргда маьре яхача кхалсага маьрцIай лархIар, кыс а вай вахаре ха дезача дукхача эздий гIулакхех.

Цунна лекцешка ладийгIачунна хIаранена корадергда кердадараш», — аьлар «Сердало» газетага ГIалгIайчен Къаман библиотек.

Сийлахь-воккхача поэта хетадаь хьажар

Вай республике хьоашалгIа я Тарханы оалача моттигера музей

Гарчакханаькъан Сали

Каст-каста нийслуш хIама дац, гIорбаьннача эрсий поэташта е йоазанхошта хетаяь музей вай республике хьоашалгIа яр. Иштта моттиг, литература дукха деза нах гIадбугаш, нийсьеннай вайцига ноябрь, декабрь бетташка. БIарчча бетта политически репрессешта хетаяьча Наьсарерча мемориале болх беш да сийлахь-воккхача эрсий поэта Лермонтов Михаил Юрьевича хетадаь хьажар. Из вIаштIехьадаьккхараш ба Пензенски областерча Тарханы яхача моттигера музей а ГIалгIай республикан культуран министерствон а боллоу. «Лермонтов: поэтатIемхочун кхел» яхаш да из хьажар. Дукха хIама довза йиш я цунга гIюлла; поэт вахарца, гаргарча нахаца, кхолламца, валарца дувзадена. Масала, мемориала цъяна зале шин пена дIоахал гойташ да цун сурташ, поэт кулгача даь йоазош. Царна юкье да 1820 шера малав ца ховча суртанчас дилла «Лермонтов М. Ю.» яха сурт. Иштта укхаза да 1837-1838 шерашка Лермонтовс дилла ший портрет; Н. Сидоровс, А. Корола дилла «Лермонтов — юнкер», малав ца ховча суртанчас дилла «Лермонтов Юажала метта» яха а кхыдола а сурташ.

Ала деза Михаил Юрьевич ше а воккха суртанча хиннав аьнна, цунна тешал деш да цо дита, ший кулгача кхелла балхаш. Царех лархIа мегарг-

да 1838 шера дилла «Черсе», цун юнкерски тетрада тIара «Тема вахарера моттиг», «Эпсарашта яь карикатураш», 1840 шера дилла «Валарга тIа хиннача тIема юкьера цъха моттиг» яха а кхыдола а сурташ. Лермонтовс дитача суртий кIийлен тIа сурташ кхелла художникаш а хиннаб. Масала, Лермонтовс 1837 шера дилла сурта кIийлен тIа 1979 шера Б. Семёновс кхелла хиннад «Мцхетена юххера Тема-Гуржий никь» яха сурт. Поэта дитача сурта кIийлен тIа кхелла хиннад цо «ЖIар дола лоам», «Кавказх болла дагалоацам» яхараш а, царех тарра кхыдараш а.

Дувцаш долча хьажаре нахага хьокха отгадаьд Лермонтовс ший кулгача даь «Безам» (1831), «Поэта валар» (1837), «ВаларгIе» (1840) яха йоазош. Иштта гойташ да поэт даь даь, ший даь-даь, наьн-наьна, даь сурташ, кхыдараш. Вешта аьлча, дика поэт хинна ца Iеш, дика суртанча а хиннав Лермонтов. Укхаза са дувца безам ба гIалгIай поэзентарча М. Ю. Лермонтова бувзамах, цун йоазошта таралесташ йолча вай поэтий йоазошкарча моттигех. Уж каст-каста нийсьяларо лохбац вай поэзентарча мах, цо хьагойт тайп-тайпарча ноахал болча наха сийлахь-воккхача эрсий поэта хьабкъалах, цун кIоаргача кхолламах шерра пайда эцаш хиннилга, цунгара Юмалуш хиннилга. Лермонтова кхолламо гIалгIай поэтий кхолламашта дикка Iоткъам баьлга, цо ший лар йиталга хьагойт цъаццадолча йоазоний кепаша (композице, рифмо, ритмо,

строфашта екъаро), чулоацамца ювзаеннача моттигаша, малано, поэтически сурт кхоллара гIирсаша.

ДоккхагIача ноахалах болча Озанаькъан Салмана, Осменаькъан Хьамзата, Малсаганаькъан Дошлакьас; юкьерча ноахалах болча Янданаькъан Жамалдас, Хамхой Ахьмада кхолламаш дешаш, зе йиш я, царна юкье М. Ю. Лермонтова кхолламдарча моттигашта таралесташ дола доакъош, сурт-сибаташ, уйлаш хилар. Кхыметтел тема хоржача даькье а, царна Iаткъаш хиннад эрсий поэта йоазош. ДIахо айса дувцар, масалаш а кхувлаш, дIачIоагIдергда аз. «Темхочун нана» яха Озанаькъан Салмана стихотворени ешаш, цу сахьате дагаух сона «Веддар» яхача поэма тIара наьна сурт-сибат. Цига нанас — лоаман кхалсага вий кхайкаю ший воIа, из зовза, эсала хиларах, тIема араара кхеваренна вадарах:

«...Йист ма хила! БIеха гаьвар, Венавац хьо, сийле йоаккхаш.

Хье цъаь ваха, волле укхазара, БIехдергдац аз къаьна шераш,

Ведда Iа даь эхь тIаэцаш, Лай, зовз — яц со хьох воI лоархIаш!»

ХIаьта Озанаькъан Салмана стихотворене тIарча нанас ший воI эсалча хIамах лораве гIерташ, хьехар деш накъавоаккх из тIем тIа:

«...Нагахьа санна, тIема дакъа Хьал ца лоацаш, хьо вусе,

Хьона хьанала бац са накха, Даькъаза лоархIаргья аз се».

Лермонтова поэман малан фуд аьлча, из да Даьймохк лорабеш бовчар сийле хеста а еш, ХIарон (Гарун) санна хулгах лоралелаш, аьнна хьехар делга. Из малан гу вай гIалгIай поэта «Темхочун нана» яхача йоазон тIа:

«...Бакьда кхо ма делаьх цIий! Лох ма делаьх Даьхен сий!»

ГIалгIай литература хьакхоллаш а дегIадоаладеш а, хьинаре дакъа лаьцарех ва Осменаькъан Хьамзат. Ший йоазош деш, дикка ког-гIортолга еш хиннай цо эрсий классически литературах. Кьона волаш бовз цунна Лермонтова кхоллам, «Вай заман турпал» яхача романа доакъошта таржам ду. Сосе Хьамзата стихашка а го йиш я эрсий поэта кхеллача сурт-сибатех таралестараш, цун сюжетий а композицей а белгалонеш. Нагахьа санна Лермонтова «Гаьннара кьулбехье водаш» яха стихотворени Осменаькъанчун «ЦIавода» яхачунца нийсьйой, къаьгга гуш хургда цар сюжетий таралестар. Лермонтов санна, гаьнна араьхара цIаваоагIаш ва гIалгIай поэт а:

«Дийнахьа, бийсан сатем боацаш,

Ший никь лусташ, мехкаш дусташ, ЦIерамашин масса уд, Ваьча мехка гаргаувзаш, Духьальудаш, кхааш доахаш, ЗIанарбIоагIий юхауд».

Эрсий поэта лоамашцара боккха безам дIагойташ, царна

корта тох ший йоазон тӀа, хӀаьта
Сосе Хьамзата из кхыча беса
дӀадерзаду, лоамаша дӀайха мо-
аршал хетташ тӀаэц поэт:

«Йийий бӀаргаш санна хье-
сташ,
Сога делаш, моаршал телаш,
Латта лоамаш сона гу».

ГӀалгӀай поэта кхоллама
юкье зе йиш я лермонтовски
сурт-сибаташ а. Къаьстта а гуш
да из, лаламах язdechа моттиге:

«...Чалмоу белою от века
Твой лоб наморщенный
увит».

Иштта аьннад Лермонтовс
«Казбеках». ХӀаьта Хьамзата
мишта гойт-те Даькъастен ло-
амий сурт? Цу хаттара дика жоп
луш да ер мугӀараш:

«...КӀай чоалба хьерчаю
Кавказа ва лоамаш».

Уж вӀаший мел таралест кхы
ца дийчача а гуш да, аьнна,
хет сона. Тайп-тайпарча за-
машка баьхача цар йоазошка
шоайла тара да миша, Тирка,
иштта кхыча хӀамай сурташ:
«ветер свищет» — «шок егта
мук», «буйный Терек» — «бирса
Тирк». Цу тайпарча таралеста-
рех кхы а дукха дувца йиш яр.

Кхыбола гӀалгӀай
къаьнагӀбола йоазанхой санна,
литературе беркате лар юташ
хинначарех ва Малсагань-
къан Дошлакча. Из вайна
дукхагӀа возз литературан тох-
камхо санна. Амма цунца цхьа-
на цо язъаьй «Ӏарамхи» яха
поэма, «Кердача наькъ тӀа» яха
пьеса. Хьоахьяь поэма хета-
ьяь я лоаман ГӀалгӀайче гӀолла
ЮдоагӀагача хина. Из ешача хана,
кхетаде хала дац, Лермонтова
«Тирка совгӀаташ» яхача сти-
хотворене, кӀезига баь ца йеш,
Дошлакхий йоазонна Юткъам
баьлга. ВӀаший нийсдергда вай,
цу шин поэта кхоллаш дола
Тиркеи Ӏарамеи сурташ.

«Терек воеет, дик и злобен,
Меж утёсистых громад,
Буре плач его подобен,
Слёзы брызгами летят.
Но по степи разбегаясь,
Он лукавый принял вид,
И приветливо ласкаясь,
Морю Каспию журчит».

ДӀахо Ӏарамхина суртага хьо-
жаргда вай:

«...Феса тӀахьувза
Бирса лом санна,
Унзара йувгӀаш,
Лоаман бердаш дуаш,
Лоаман чхараш йохош,
Дег чура бала
Фордага белхабе,
Бирса хьед из хий».

Духхьал сурташ тара хинна
ца йеш, ер моттигаш сюжеташ-
ка диллача а вӀаший гарга я.
Ӏарамхий а Тирк санна аькхан-
на тара да, бирса да, из санна
фордага лоткъам бе дагахьа,
сихденна додаш да. Лермон-
тов санна, цхьа ший тайпа-
ра, кердача оагӀорахьара Ӏалам
бӀаргагуш ва гӀалгӀай поэт а.

Каспе ше тӀаэцарг, Тирко
дӀалу «мах боаца совгӀат» —

къонача казачкай дакъа:

«...Я примчу к тебе с волнами
Труп казачки молодой,
С темно-бледными плечами,
С светло-русою косой»

Цу тайпара сюжета лостам
гу вайна «Ӏарамхица» а. На-
гахьа Лермонтова йоазон тӀа
хулаш дар лирически турпа-
ло дувце, укхазе из йоазанхо-
ше дувц. Цо йоах, Ӏарамхи чу,
вошас йийна, хоза йоӀ чукхес-
сай. Из моттиг Йеешашехь да-
гадох, Лермонтовс къонача ка-
зачках дийцар:

«Баьстенца лоам тӀа
Баьццара гӀа дийха,
КӀай дакх мо йола
Ший йиша йийна,
Хьа хи чу кхесса...»

Уж ши йоазув маӀана-
эстетически гаргало йолаш
хилар хьагойташ да цар темаш,
доашхаш дола дешаш вӀаший
тара хилар.

Сийлахь-воккхача эрсий
поэта Юткъам дикка хоалуш ба
Янданькъан Жамалдий кхол-
ламе а. Йоазоний маӀана, сурт-
сибаташта, уйлай кӀоаргала хи-
ларал совгӀа, из Юткъам хин-
наб Жамалдий стихаш шоаш-
ца сагото, уйлане вахар, сахьв-
зар долаш хилара а. Лоаца ли-
рически стихотворени кхол-
ла хар эггара лакхагӀа боа-
рам тӀа даьккхадале а, гӀалгӀай
поэзи дикка дегӀакхийлаяле а,
бакьда Янданькъан Жамал-
дий кхолламанца вайна бӀаргагац
жанрови лехамаш. Нагахьа
санна цун кхоллам, эрсий клас-
сикаца нийсбеш, вай тохке, из
гаргагӀа ба Лермонтова кхол-
лама ший чулоацамца. Из кхе-
таде хала дац, хӀана аьлча уж
шаккхе а лоамий, Даькъастен
илланча ва. Царна шиннена а
цхьатарра дукха деза Кавказа
«сийна лоамаш», цун Ӏалам. Ха-
марзий Жамалдий поэзен хьиса-
паш, Лермонтова а санна,
уйлай кӀоаргал, дог толадаь лат-
тар, берригача кхоллама юкье-
ра сагото, гӀайгӀа хинна дӀаовтт.

Темаш хоржача лостамагӀа
дукха юкьара хӀамаш да шин
поэта, къаьстта Ӏалами адам-
леи дувцаца даькъе. Чов
хинна юсаш хиннай Лермон-
това дег тӀа Ӏаламаи адамаш-
теи юкьера къовсам бола мот-
тигаш. ЧоагӀа вас еш хиннад
цунна адамашта юкьера до-
внаш, тӀемаш. Цу тайпара сурт
гу вайна «ВаларгӀе» яхача йоа-
зонна Ведажанькъан Ахьмада
даьча таржам тӀа:

«...ГӀаьно латтар мугӀарагӀа
лоамаш,
Массаза кура сатем болаш,
Царна юкье белгала болаш,
Латтар Бешлоам-Корта кье-
гаш.

Дагахьа гӀайгӀане а волаш,
Аз уйла йир: «Даькъаза саг,
Фу эш цунна!.. Сигаленна
КӀал моттиг я массанена.
Эшаш доацаш, хоадам боа-
цаш,
Сенна леладу моастагӀал?»

Жамалдас язъаьча «Ма сий-
лахьа ва» яхача байта а из тема
я: Ӏаламе — сатем, барт; ада-
машта юкье — къовсамаш,
моастагӀал:

«...Дуне доккха хилча,
Вахар гӀоза хилча,
Саг сагах хӀана гӀерт,
Ший ваха йиш хилча,
Дуне маьрша хилча,
Саг сагах хӀана лет?»

Лермонтова Юткъам го йиш
я, гӀалгӀай поэта ший дук-
кха йоазош цхьаннена хета-
даьча хьисапе язdechа хилар-
ца. Из каст-каста деш хиннав
эрсий классик. Стихотвореней
цӀераш Йийишача а хьагуча-
доалаш хӀама да из: «Лоам чу
ьяхача кхалсагага», «Наьнага»,
«ВурийтгӀагӀа шерашка баь-
рашка», «ЙоӀага», «Наькъахо-
чунга», «Кхалсагага», и. кх. дӀ.

Дукхача Жамалдий байташ-
ка гойташ дола Ӏалама сурташ,
цун ший дегӀа хьалага хьежжа
хул. Уж сурташ хул велавалар-
га, гӀозваларга, гӀайгӀанга, са-
готонга вугаш. Ший дог-уйла
диззагӀа хьахьокхаргдар хорж
цо Ӏалама юкьера, из даим а хо-
зача «басарашца» тоаде, къо-
агаде гӀерт. Цу тайпара хӀама
зув вай Лермонтова кхолламе а.
ВӀаший нийсӀергья вай цу шин
поэта байташ тӀа Тирк дувцаш
йола моттигаш: Лермонтовс аь-
ннад:

«Тирк да увгӀаш аькха санна,
Лоамий чхарашта юкье,
Да из дарзагӀа делхаш санна,
УрагӀьухийт тӀадамаш...»

Жамалдас кхеллача суртага
хьожаргда вай хӀанз:

«Тирк доагӀа лоамашта
юкьегӀолла хьувзаш,
Ший чехка талгӀеш бердах
егташ,

Цкъаза цхьа ашараш лекхаш,
Цкъаза ломо мо цӀогӀа дет-
таш...»

Шеко яц эрсий классика
байт кӀоаргга дег чу йижа, Жа-
малдас ший йоазув хьакхел-
ла хиларах. Шинна а байта тӀа
Тирк гу вайна цӀимхара, бирса,
аькхан хьисапе. Шийна духьа-
ла мел нийсденнар тоххадеш,
додадеш, дода из. Цу тайпа-
ра Юткъам хиннав аьнна хет
гӀалгӀай поэта «Тамарийга»
яха байт кхоллаш, хӀана аьлча
Лермонтова «Тамареца» юкь-
амоттигаш я укхазе. Пачча-
хьа хинна Тамара шинна а йо-
азон тӀа яхаш я Дарьяла-Чоже
«даьрдича санна Тирк идача».

Цхьаволча сага хетада-
ла тарлу, эрсий поэта сурт-
сибаташ, уйлаш кийча йолча
тайпара хьа а ийеш, Жамалдас
ший кхоллама юкьекхийлай,
аьнна. Амма из ишта дац, цо
ший «басараш», ший никь лох
сурт кхоллара, тема яшхара.
Дувцаш дар бакьдеш, масал до-
аладергда вай. Шинна а поэта я
шалта язъаь байташ: М. Лер-
монтова «Шалта», Янданькъан
Ж. «Шалтага». ХӀаране ший тай-
пара хьахьекхад цунцара ший
дог-уйла, из хьахьокхаш, ше-
ший гӀирсаш хиннад цар. Маса-
ла, Лермонтовс ший кхоллама
каст-каста юкьекхувл шалта,
цунца адамлен дикагӀйола оа-
малаш, хьисапаш дувзадеш
хиннад цо: сий, денал, корта-
мукьаленга кхача гӀертар:

«Люблю тебя, булатный мой
кинжал,
Товарищ светлый и холод-
ный.

Задумчивый грузин на мести
тебя ковал,

На грозный бой точил черкес
свободный...»

ХӀаьта гӀалгӀай поэта из хьа-
хьекхай сагото, гӀайгӀа, зе шийх
хьадоалаш йола хӀама санна:

«Дотув дилла е совра дак-
хийта,

Хьан юкьах кура иллай хьо?
Мискаца наьха дог делхадеш,
Массаза хьайна сардам бак-
хийта,

ДӀайхача цӀийца лийчай хьо,
Кьизача заман кьора теш?»

Цу шин масало къаьгга хьа-
гойт, шоайла тара цар дукха
хӀамаш дале а, хӀаране поэзен
чухьа ше-ший никь хилар, ше-
ший уйлан (идейни) лостам
хилар.

Кхы а дукха дувца йиш яр
сийлахь-воккхача эрсий поэ-
та а цох дунен литературанна
баьннача пайдах а лаьца. Бакь-
да дийцар а кхоачам болаш да,
поэт мел йоккха деша говзал
йолаш хиннав кхетадара.

Хьоахадича, наха довзийта-
ча бакьахьа хет сона, мишта
хьахинна, мичара хьайоагӀаш
я цун тайпан цӀи — Лермон-
тов. 1634 шера Смоленска
юххе тӀем тӀа веннав Шотлан-
дерча тайпан викал вола Георг
(Джордж) Лермонт. Цунгара
хьайоагӀаш я поэта дай а цун
тайпан цӀи а. Поэта даь даь-
да Лермонтов Ю. П. ваьхав
1723 — 1779 шерашка. Михаил
Юрьевича даь-да Лермонтов П.
Ю. 1762-1811 шерашка ваьхав.
Шоай тайпан герб йолаш, нах
хиннав уж, из герб а гойташ яр
Наьсаре хиннача хьажаре.

Пятигорске я поэта валар
хинна моттиг. Цига а из ваь-
хача цагӀа а хиннав со, 80-
гӀа шераш долаьлуца хана.
Нохч-ГӀалгӀай халкъа поэтес-
сас АхматовгӀар Солтмурада
Раисас хьийхавар, вигавар со
цига. Пятигорске дар Лермон-
това поэзе 15-гӀа юбилейни
цӀай. Дуккхача моттигашкара
тӀабаькха нах бар цига: Дру-
нина Юлия, Шогенцуков Адам,
КузовлӀева Татьяна, Качурин
Вячеслав, кхыбараш. Сакьбер-
даме а цӀаккха сона дицлург-
доацаш а хилар из цӀай. ХӀаьта
вайцига хьаенача, поэта ва-
харца ювзаенача хӀамашка
хьажа гӀалгӀай бахача а дика
хетаргдар. Цу тайпара хӀама
кхы ханахьа хулий а хац вай-
цига.

Къонача дешархочунна начӀал

ГӀазданькъан Ахьмад

Эбарг-Юртарча культу-
ра ЦӀен къона дешар-
хо Хашинаькъан Дали
хилар «Звездная феерия»
пхелагӀа Халкъашта юкь-
ерча конкурс-фестивала ла-
уреат. «Эстрадный вокал»
яхача номинаце даькъало-
ацаш 7-9 шу даьннараш-
та юкье Дале жюре доакь-
ашхошта гойтар вокалах
шийна карагӀдоалар.

«Из конкурс вӀашагӀеллар
я «Мир искусства» берий ка-
гийбарий кхоллама Фестиваль-
ни программа. Фестивала керт-
тера оттадеш дола декхар да,
къонача а кагийча начӀал долча
наьха кхоллам а иштта къаман
культура а йоаржаяр, иску-
ства новкъосталца мехка масса
йолча мийнгахьара начӀал
дола бераш а, кагийбараш а,
бокхийбараш а вӀашагӀтохаш
йола кӀийле яр.

Из дика масала да цар шо-
айла кхоллама наькъ тӀа балха
говзал дӀа-юха эцара», — аьлар
«Сердало» газетата Эбарг-Юр-
тарча культура ЦӀен кулгалхочо
Мерешканькъан Соная.

«Мир искусства» фе-
стиваль вӀашагӀеллараша
лакха мах оттабир искусства
дегӀайоалаяра хьахьехьа, про-
фессионални говзал, хьехар-
хочунна начӀал лакха хиларах
ГӀалгӀайчен зӀамигача артиста
Гхьиленаькъан Фатимайна.

Болх-моттиг лохараш дукха ба

Султыгнаькъан Йоакъан

Бахархошта болх бе мот-
тигаш Ӏалашьарах йолча
МагӀагӀалбике дӀайихьача
ярмарке даькъа лоацаш
500 саг хилар, царна
юкьера 200 бахархоша
балха отгара тӀехьа заяв-
каш чуелар. РИ «Ярмарка
дӀайихьар дагалоаттама
сквере. Цига тӀабаьккабар
тайп-тайпарча моттигаш-
кара наха хьабе болх бала
ловраш.

Из вӀашагӀкхетар хоза
дӀадахар. Гулбеннарашта
мала дӀайха чай, мерза да-
араш долаш беркате кхетаче
хилар цох.

Наха болх лохаш йола яр-
марка вӀашагӀеллар яр
МагӀалбика районерча адми-
нистрацешца цхьана кагирхой
гӀулакхех йола комитет. Пре-
зидента грантех йолча фондо
гӀо деш дӀахьош ба из болх.
Иштта йола ярмаркаш респу-
бликерча кхьйолча районашка
а дӀакхухьаргӀюлаш я».

(Аьрдехьара аьтте-хьа) журналисташ Гадаборшакьонгий Або, Гарчакханаькъан Тухан, Пхылекьонгий Махьмад-Рашид

Даим бакъдар лийха саг

Журналист хиннача Гадаборшакьонгий Абох дола дагалоацамаш

Гарчакханаькъан Сали

Вайна юкье тахан беце а, хлаьта а шоаех дика дагалоацамаш дита длабаха нах, биц ца луш, дуккхачар дегашка баха бус йлаьххача заман чухь. Цу тайпарча нахах цаI вар журналист хинна Гадаборшакьонгий Ювназа Або. Ший деглаьх даьлчача эзделца, хозача глулакхаца, беш бола болх дика харца белгала вар из ший нийсархошта а цхьана болх беча наха а юкье. Сона из вайза 40 шу совгIа ха я. 1981 шера Шолжа-Галий тIа ваха дIа а ваха, «Сердало» газета редакце балха эттар со.

Цу хана республике мел хинна эрсий а, нохчий а, гIалгIай а газеташ цхьан Кепайозон цIагIа дар, В. Маяковске цIерагIа урам тIа «Медучилище» оалача остановканна юххе. Цу цIен 4-5 гIаташ «Грозненский рабочий» оалача газетага дар, 6-гIа гIата тIа дар «Сердало», нохчий газетага («Ленинан некъ») 7-гIа гIат дар, бархIагIачун тIа «Комсомольское племя» оалача кагирхой газета редакци яр. Эггара хьалха сона байзача а баргабайнача а вай къаман журналистех вар Ювназа Або. Из къаьхьегаш вар кагирхой газета редакце. Эрсий меттала яз деш болча дукха боацача гIалгIаех вар цу хана шовзткъа шу диза хинна Або. Юхьанца довзаш хиннадеце а, тхо каст-каста вIашагIдетталора лифта чу, столове, хьалхарча гIата тIа хиннача типографе. ВIаший юхе яле а тха шин газета редакцеш, дIачухьачу дахар дукха нийслуцар, хIана аьлча цхьа глулакх

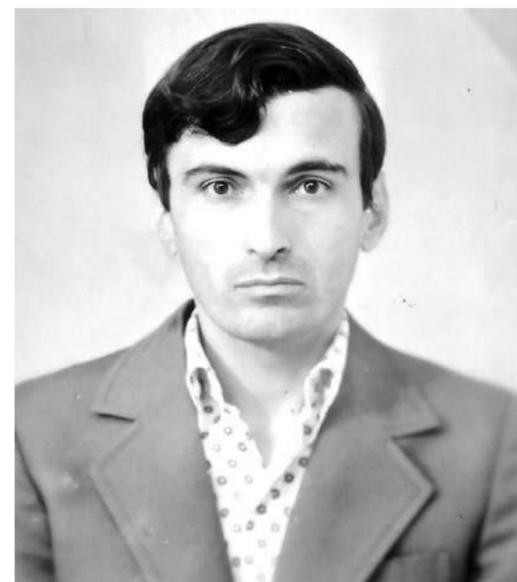
нийсденна ца вахача, саготалла хьоашалгIа аха ха хилацар. Газета хьашташга дIаяла езаш хулар дукхагIйола ха. Юкьерча дегIара зIамига саг белгала вар, дегI геттара нийса леладеш хиларца. Цу моттиго къаьстта теркам тIаозар из вовзача а ца вовзача а наьха. Цун балха говзал малагIа я ца ховча наха хетадала тарлора, из цIихеза спортсмен е балетмейстер ва, аьнна. Дукха ца говш хайра сона, из спортаца дувзадена йоазош деш хилар. Царна кепа теха хилча, уж ца дешаш дитацар аз. Вай къамаьх бола дукха нах хиннабацар эрсий меттала арадувлача кагирхой газете болх беш. Цхьан хана цун редакце къаьхьегаш хиннавар Марзенаькъан Висан-Гири, иштга цига болх баьрех вар Гарчакханаькъан Iалаудин, Майсиганаькъан Руслан. Цу мугIара юкье ший белгала моттиг йолаш вар Гадаборшанаькъан Або. ДукхагIа цо деш хинна йоазош дувзадена дар футболацие Iакашцеи (шахматашца). Горьяьнна яр цу хана вай республикан керттера футболни команда «Терек». Мехка чемпионата юкье цун хулаш долча ловзарашка ладувгIаш, хьожаш бар республикан бе-беча къамех бола бахархой. ЧIоагIа сатувсар цар турнирни таблица хьалхарча мугIарашка а нийсьенна, из лакхагIарча лиге хьалчуяларга. Бакъда из аьттув цун кIезига боалар. Цу хьакъехьа а, команде ловзаш хулача гIалгIачоа Къуренаькъан Тимур а, цун новкъосташга а хетадаь хулар Абой йоазош. Цар яккхача хIара коталона чIоагIа гIадбугар мехкахой. Къаьстта кагийча наха лаьрхIа «Тере-

ка» аьттув баларах а цабаларах яздора журналиста, ше а гIайгIане вугар е гIадвугар газета лархIа деча йоазоша. Мичча беса дале а, даим ловзара бакъдола сурт кхоллаш хулар цо деш дола хоамаш, репортажаш, статьяш. Иштга йоккха моттиг дIалоацар цун кхолламе а газета оагIонаш тIа а жIакех долча йоазоша. Шолжа-Галий тIа цу хана болх беш яр жIакай клуб. Цига вIашагIбетталора из ловзар кIоаргга довзаш, дезаш, цох ловза ховш бола нах. Яхьаш хулар, толашагIвар гучавакхар духьа. Духхьал деккъа йоазув даь ца Iеш, Абос сурташца а гойтар цар ловзара куц, хьан малагIа тайпара ловзар чакхдаьккхад хьоахадора. Из деррига, цун болх хинна ца Iеш, вахар а хинна дIаэттадар.

Барт болаш а къаьхьега ховш а нах бар къоначар газета редакце цу хана Абойца болх беш хиннараш. Царех вар къаьнагIцарех цаI хинна фотокорреспондент Елизаров Виктор, газета керттера редактор Литвиненко Валерий, цун заместитель Рубцов Виктор, Гортикова Малика, Козырева Лариса, Гириханов Хьамзат, Юнусова Тамара, кхьбараш. Духхьал ший газета яздаь ца Iеш, кхьча газеташга а гIо дора цо, нагахьа санна ше деш дола йоазув царна эшаш долга хайча. Журналисташга юкье сий долаш вар вай мехкахо, дон говза ала ховш хилар бахьан долаш.

Гадаборшакьонгий Або ваь хиннав 1942-ча шера, бакъда цун ший фусам-нанас яхачох из 1940-ча шера ваь хиннав шоай тайпан цIи лелаеча (Гадаборшакьонгий-Юрта) Пригородни района чуйоагIача юрта Сипсой Ювназеи Бузуртана-

Гадаборшакьонгий Ювназа Або

наькъан Исакха Губатеи дезале. Бокьонца сакхетарг хилале, дий шу даьннача хана, из мехкахваккх. Цар дезал вай Сибре дихьача хана Кокчетавски областе баьхаь. Пхи бер хиннад цар дезале кхувш: вивь вои цхьа йоIи - эггара воккхагIа Або а волаш. Хьалха сардам боаккхаш хиннаь йоах, воккхагIал тIадоагIалда хьона, аьле. Из ца дезаш, гоама долаш баьхабац из. ВоккхагIал хала доландаь, массадолча хIамаь жоп дала дезар из воландаь яьхад. Цул зIамагIа хиннаь вежарий Илез, Мухьмад, Ахьмад. Уж берригаш таханарча дийнахьа боацаш ба. Эггара зIамагIвола Iамархан ваь хиннав 1952-ча шера, из вахаш ва Бельге. Иштга йиша Марет а йолаш я, из ях Шолжа районе, Хьоашаланаькъан Шамсудинага маьре а йолаш.

Казахстане школе деша а ваха, цига тайп-тайпара Iилмаш карадерзаде вIаштIехьадоал

цун. Школа дика дешаш чакхьаьккхача, цунна ловш хул йоазонца бувзабенна болх бе. Цудухьа деша вода из Росточерча университета журналистий факультете. Профессионални журналисташ кIезига хиннаь вай къаман, цIенхашта даь а тIехьале беркате хургийолаш а глулакх хиннад цунна карахдаьннар. Цу хана уж бахар республикан столице Шолжа-Галий тIа. Ювназа Або балха отт вай лакхе хьоахадаьча кагирхой газета редакце. Цунна эггара дукхагIа дезача глулакхех хиннад бе-бе чулоацан бола йоазош дар. Бакъда цул совгIа кхь а хиннад цунна дукха дезаш, цо ший хинар дIалуш дола хIамаш. Цу хьакъехьа дувц Карца яхача юрта кхийна а яьха а йолча цун фусам-нана хиннача Хамхой Махьмад-Гире Розас: «Футбол чIоагIа дукха езаш вар из. Цох яз а дора цо, бийса яххалца цунга хьежаш а вагIаргвар.

Шахматаш а дукха езар. Книжкашцара къастацар, кхыметтел хлама даа Юхайча а. Марта дуаш а, пхьор дуаш а, вижа уллаш а книжка бедоаллаш хулар».

Ховш ма хиллара, журналиста балха гирс ба, оалаш дола е яз деш дола дош. Из гирс даим а дика болх беш хилигара дукха деша деза аьнна хет сона, хетаргахьа, цудухьа къасташ хиннавац из книжкацара. Цудухьа хулар цун йоазош метта шаьра, дешачуна салолам беш а деша безам боагаш а. Эрсий къамах болча нах а нийсса цар мотт ховш, говза йоазув кхолла низ кхоачаш хиннав Або. Цудухьа, цхьа грамм царел эсалагша доацаш, йоазош даьд цо. Хлаьта цо болх баь моттигаш вай хьоахайойя, гучадаргда из йоккха начлал йолаш а моллагша газета редакце болх булургболаш а вола журналист хилар. Цун юртхо волча политолога, поэта, журналиста Патанакъан Йоакъапа цох лаьца яздаьд: «Техдика журналист а тешама новкхост а волча цо, ший деррига вахар хетадаьд кепайоазон прессанна. Къахьийгад дукхагша кердача а кергерча а газеташка: «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя», «Социалистически Осети», «Независими газете», «Сердало»... Цо яхачох, Ювназа Або духхьал спортах, жлакех яздаьд ца йеш, моллагша темах язде ховш, саг хиннав. Из бакъда. Цунна тешал деш да тайп-тайпарча шерашка цо даь йоазош. Дагалоацаргда вай царех цхьадараш. Духхьал ший тайпан цли (автоним) язьяь ца йеш, ше кхелла, дагаийиха тайпан цли (псевдоним) язйора цо дукхагшйолча хана царна клалла. Ший цера хьалхара алап «А» дитадар Або, хлаьта тайпан цли йовзаргйоацаш эргаяькхаяр, «А. Инсаров» яздора цо, газета оаглонаш тла царна кепача заман чухьа. Хлаьта а цар чулоацамах, йоазон меттах (стилах) ха йиш яр уж даьр малав. Хлара журналиста мотт ше-ший белгалонаш йолаш хул, poeta мотт санна. Аз хоза хеташ йийшар Малсаганакъан Арсмака «Завод меттаоттае еза» яха монолог. Цун «Хиннари къахьегамхочун вахари» яха книжка арадаьнна хана, из дийша а дийша, Арсмакаца влашагкхета, книжка дешача хана кхолладеннача хаттарашта цунга жоп далийта безам эттаб журналиста. Книжкаш тлара деша йиш йоаца а цу тла доаца а хламаш довза ловш хиннав из цун авторга гюлла. Малсаганакъан Арсмака 82 шу дузача 2015 шера цунгара интервью эца лоархл Або. Бакъда вокхо зламитаг низ бола токада лела мотораш хьадеча завода кхелах мара хлама дувца тигадац. Цудухьа, цох интервью а ца еш, ший тайпара жанр-монолог яьяр деша говзанчас. Из кепача яр дувцаца шера март бетта 19 дийнахьа арадаьнна «Сердало» яхача газета тла. Вешта аьлча, влалла хаттар а доацаш, кердача завода кхелах цун директора хьадий-

цар дйаздаьдар Ювназа Або. Цу монологга гюлла хайра сона а бляш болча вай мехкахошта а, бокъонца хьяьяляле, ювцаш йола завод клалйисара бахьанаш малагаш да. Цкъадале, цунна приватизаци яьй, иштта юс из паччахьалкхенгара а президентагара а эшаш дола гю доацаш; шозлагладале, цо хьае йолаь «Ручеёк» яхараш санна йола хин насосаш, маьха ййгша йолаш арахеца йолаьй китаьцаша. Из бахьанаш наьсархой продукци маьхалйоалаш хиннаьц. Болх эргабаккха безаш хиннаб, насосий мах лохлургболаш а уж дукхагша арахецагйолаш а, бакъда цу гюлакха эшаш дола ахча заводага хиннадац. Кредиташ ийде, китаьйи насосел маьха чухьнахьа йола насосаш хьае болабенаб завода болхлой. Амма кредиташта хьаденна ахча юхадала а длахо завода болх байта а таро хиннаьц. Цудухьа сецаб длахо цун болх. Дувцаш долча бахьанашца дувзаденна Малсаганакъан Арсмака завода диретора болх бут 2009 шера апрель бетта 7 дийнахьа. Длахо а къам хьийгад цо, из дийнъе герташ, цу гюлакха эша ахча хьожайта герташ...

Хьан аргда, из йоазув кийчаьр спортах яз деш хинна саг ва, аьнна? Кхыча дешашца аьлча, Або моллагша жанрах а тайп-тайпарча чулоацмах а дола кепайоазош кхолла ховш саг вар. Цул совгша, жанрови лехамашта а дикка терко йора цо, дешаш волча сага из сакъердамегша хургдолаш. Ше язде хоржаш дола хлама, цхьа лоадам боацаш дола хлама хилацар цун. Къаманна а мехка а эшаш долча, хиланза даргдоацаца хламах яздора, цо язде хержача хламан лоархлам боккха а хулар. 2016 шера ноябрь бетта 3 дийнахьа «Сердало» газета оаглонаш тла арадаьлар дукха доккха доаца «Цецвоаккхаш дола кердадар. Овшанакъан Т. РАН доакъашхолла хержав» яха йоазув. Дерригача вай къамо боккха кхьаь хинна тлаййчар из хоам. Цун тлехьара дешаш укхача доладе безам ба са, мел глдвига хиннав журналист шийна хезача, дайзача хламо, бокъонца къамах дог лазача, яхь йолча сага дешаш да уж: «Сердало» газета редакце дег тлара даькъалавуьц Овшанакъан Иаддал-Хьаьмида Тлехьар а деррига глалгшай къам а вай исторен чухь эггара хьалхара РАН член-корреспондент харжарца! Каста акдемикий мугларашка из хулийтаргвола Илманца дувзаденна толамаш цо лоацача хана дахар а лов!»

Из йоазув ю мел деш, дукхагша хоалу, мел дог айденна, гюзвьянна хиннав йоккха балха поалхам йола журналист, цун хлара мугл ше кхолла хана. Цу тайпара нах вай къаманна юкье хиларах, культуран а, дешара а, Илман а кердача доазонашка ухаш, хьаденаб вай къам. Дагахьа хьагша хлама доацаш, оалача дешаца кердача, воккхача Илманхочун оагшув хьаллоац цо. Иштта хул

догцена саг. Юха а гуш да, Ювназа Або моллагша темах кайоалаш вола йоазон болхло хиннигаш.

Сона каст-каста гора Гадаборшанакъан Або Наьсаре ваха веначул тлехьагша. Даим гшаш лелар из, цхьа хлама лехаш санна. Лоархлеме хлама, газета эшаш дола бакъдар из лехаш лелаш мо хеталора сона, из бларга мел гуча хана. Цкъаза Магасе йодаца автобуса чу влашагкхетар тхо ший, из Камазцентре Ювоалар, хлаьта со длаховаха везаш хулар. Цкъаза новкъа хулар сона, из миссел къаман гюлакха лийнна саг, цу чу багшача пассажирашта вовзаш цахилар, из хьачувьялча е автобуса тлара Ювоалш, уж хьалцагшоттар. Иштта я глорбьяннача журналистий кхел. Артисташ, иллилархой санна юхь тлара бовзаш хилац уж дуккхача наха, цар бер клезигагша лоархлам болаш болх беце а.

Нохч-Глалгшай республика ехачул тлехьагша, Ювназа Або а цун дезал а баха боагша Шолжа районе, нийсагша аьлча Сипсой-Глалйи тла. Цо къахьег «Социалистически Хирийче» яхача газете. Цигара болх мел хала хиннаб дувца а дезац, аьнна, хет сона, хлана аьлча даим кхохкаденна латгача шин къаман юкьера хьал ла, цох язде, наха юкье машар бувца атта хиннадац. Из цига балха вахар цадезараш а дукха хиннаб, цо къаман яхь ехкай аьнна хеташ. Хлаьта а Або цу тайпара саг вацар. Из вовзарашта дика ховра, из мишга дог-уйла долаш ва. Къам, мохк бахьан леладаьча 1973-ча а 1992-ча а шерашка хиннача боламашта юкье даьча лоацаш а, Глалгшай мохк меттаоттабара гюлакхаш ший доккха даьча юкьеди хьа а саг вар из. Кхоачам ба, из кхелхача хана, кодам бувцаш, кулгаш яздаьча наьха тайпан цлешар Йийишача. Тлаккха ховргда вайна из мишга ваьха саг хиннав. Цун клал кулгаш яздаьд Глалгшайчен Халкъа Совета доакъашхоша Сейнарой Бексолтас, Поандалой Баматгире, Говрой Ювсапа, Элжаркъанакъан Иаддал-Керама, Зурабанакъан Мусас.

Цхьан юкья из болх беш хул «Независимая газета» яхача редакце.

—Ше Москве хьалвахавр из, дезал бигабарий цо? — хетт аз Розайга.

—Ше укхача вайцига болх беш вар из, деш дола йоазош самолётца хьалкхухийтар столице. Цу хана хланз мо телефонаш, кхыдола гирсаш дацар, - аьлар цо.

Сипсой-Глалйи тла цун дезал нийслу йаьржа хий денача хана, из дикка латкъарашта юкье бар уж. Цига вахаш машен лелайора цо ше. Тлехьагша давеший кланька лелавора из. «Глалгшайче» яха газет цига долча хана (Сипсой-Глалйи тла), редакце доалахьа машен яцар, цудухьа из ший транспорта лелар. Машен лалла ховш, Юмавенна вар из. Вошас ийцаьр цунна машен. Тиша ценош дар цар цига хиннараш, каза-

кашкара ийца. Йаьржа денача живо а дикка катехаяр царех. Хьаенача комиссе оалар, ценош Юлийга ца хилча,шоана гю де бокъо яц. Ю-м лийга хиннадац уж, бакъда длахо цар чу баха пайдана-м хиннадац. Цу хана президент хиннача Заьзганакъан Мурада оал Абойга, хьо сона укхача эшаш ва, хьалва веза хьо. Иштта хьалбоагша цар дезал Камазцентр оалача моттиге, коттедж эца гю ду царна, цхьа миллион ши эзар а денна. Цу тайпара хьахул Абой керда фусам, паччахьа а вошас а гю дар бахьан долаш.

Ювназа Абойца цхьацца влашагкхетараш хиннадар са тайп-тайпарча ханашка а моттигашка а. Царех массехк дувца лов сона. Из дар 2008-ча шера. «Глалгшайче» яхача газета редакци яр. «Фабрика» оалача базара дукха гаьна йоацаш. Керттера редактор волча чу а ваха, цунца къамаьл деш вагшаш, кастта сай 50 шу дузаш хилар хьоахадир аз. Цу денга эрсий меттала яьхача байташ-та кепача тухача бакъахьа хеташ, цунца дагавьялар со.

—Хьяя мегаргийи? — хьаьттар аз цунга, цар а кхыча газеташа а байташта клезига кепача еттилга ховш.

—Мегаргия, хьяя ла? — аьлар газета кулгалхочо.

Цу шера октябрь бетта 11-ча дийнахьа, ломма 50 шу дуз яхаш, газета 5-гша оагшув длаолацаш дола йоазув арадаьлар сох а са ах бляш шу дизарах а. «Сихагша дегаш сомадаргдолаш... Поэта ларчакханаькъан С. 50 шу дизад» аьнна корта а болаш, яр из еррига оагшув. Москверча Кузовлыва Татьяна нас даь таржамаш а цхьайола байташ аз айса эрсий меттала язьяь а яр царца. Цул совгша са биографечара керт-кертера моттигаш а белгалъяьхаяр. Кергерча редактора из кийчъяр глалладар редакце болх-лочо А. Дариевайна. Из псевдоним лелаш яр газета болхло Дударова йайшет.

Шоллагшодола тха влашагкхетар хилар Наьсарерча Оздой Абукара цлешаргша урам тла. Кхоартой Жабраила цлешаргша улица тла кхьаьча Ювоаглар журналист, бебоаллаш ше массаза лелабу тлормиг а болаш. Дахар-денар хьаьтгача: —Болх булуй? — аьнна хьаьттар аз.

—Пенсе вахав со-м, редактора болх битар аз, - аьлар цо.

—Або, бакъдар алалахь, пенси фу доагша хьона? — аьнна, ишттал дукха къахьийгача журналиста фу доагша ха лайра сона. Со цун пенси дика хургда мотташ вар, влалла шеко йоацаш.

—Даьра, аргда бакъдар-м, - аьлар Ювназа Або, - ийс бляштума доагша-кх.

—Ма клезига да из, дуккхача шерашка болх баьча хьона а из мара ца доагше, кхычарна фу лургда-хьогл?! — цецваьлар со.

—Из мара-м дац, - аьлар цо, ше дувцар чоагш деш.

Тлехьара тха влашагкхетар хилар Наьсарерча ГТРК председател хинна Бларахой Салангире Мухьмад сецаца кодаме долхаш. Таьзета шоллагша ди-

дар мотт сона из. Сога телефон тешар, кодаме воагше, «Селагаш» яхача журнала редакце Ювола, аьнна. «Сердало» газета болхлой а, йоазанхой а, журналисташ а влашагкхийтта, кодаме дахар тхо. Цу хана тхоца хиннарех вар Патанакъан Йоакъап, Гадаборшакъонгий Або, Султганакъан Руслан, кхыбараш. Кодаме даьгша, Бларахой Асхьаб-моллаца къамаьл деш а Ийна, цладаха лархлар оаха. Хьалха коара хьалъараваьлар Йоакъап, Руслан, царна тлехьа со воаглар, хлаьта сона тлехьа хьаволавлелар Або а. Ковна доазув хоададаь, со хьаараваьлча, тлехьа воагшача Абой когий тата дайра. Дагахьа: «Мича вахар сона тлехьа венар?» - аьнна, со юхьаьежача, йоккха тамаш йир аз сайна бларагадйинача суртах. Дукхача таьзеташка хиннавар со, бакъда из санна дола хлама зе дийзадацар. Нийсса ковнагахьа юхавийрза, цхьа ший тайпара уйлане ваха, клервенна коа Ючухъежаш латтар Ювназа Або. Цунга йистхила лоархлаванзар со, бакъда дегчу ессар шеко, цо даьча хламах цахкеташ хилар. Фу жетаделар сона цох?.. Из аз цу хана а, цул тлехьагша а сагага хьоахадьдац. Дукха ха ялале, Або кхелхав аьнна хезар сона, юха дагаера лакхе хьоахьяь моттиг. «Хланз аргша хьанга я-теш?» - из уйла дага йолаш, таьзет латгача коа из Ючухъийгача санна хетаделар сона. Вешта, Даьла воацачоа ха йиш яц цун дагахьа цу хана фу хиннад.

Цун фусам-нанас Махьмад-Гире Розас яхачох: «Тромб этта, цаьхьа, дагадоацаш велар из. Хьалха а когашта латкъаш хиннавар из, лазадувл ший, яхаш. Тлехьарча хана машенаца ца лелаш, гшаш лелар. Цох шийна гюйле хулаш санна хетагш. Кхыметтел ше леча дийнахьа а, водителга гшаш гюргва со, аьнна, из длавахийта хиннав цо. Лорашка гю аьлча, дукха раьза хилацар ший когашта дарба лаха, лорашта тлаваха. Ма хулла уж болча ца ваха бахьан лохаш вар».

Гадаборшакъонгий Або вайцара къаьстар 1918 шера июль бетта 16-ча дийнахьа. Цо эггара тлехьа кийчъь Дунен халкъашта юкьерча жлакай (шахматий) денна хетадаь йоазуви из кхалхарах бола хоами арабаьлар «Сердало» газета цхьан номер тла. Мехкахошта цох хайра 19 июле арадаьннача газета №106 (12042) йолча номер тлара. Давеллав Ювназа Або дай баьхача а ше ваьча а Гадаборшакъонгий-Юрта.

Цои цун фусам-нанас Розаси во-йои кхедаьд. Илеза 52 шу даьннад. Из Москвера Российски социальни университет яккха ва. Информатикаца, хьисаб деша техникаца юзвенача я цун балха говзал. Азас вай университет яккхаш, из экономист я.

Ювназа Або вар республикан культуран гюрваьнна болхло, цунна еннайар дукха сийлен грамоташ, «Карахдаьннарех» яха орден, ерригроссийски юртбоахама перепись еча хьинаре даькъалацарах йола мейдил.

14 ДОКУМЕНТЫ

Министерство имущественных и земельных отношений Республики Ингушетия (далее – Организатор) на основании распоряжения Минимущества Ингушетии №2996 от 30.11.2022г. объявляет о проведении аукциона на право аренды земельного участка государственная собственность на которую не разграничена.

Аукцион состоится в 11ч. 00 мин. 16.01.2023г. по адресу: РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ, ГОРОД НАЗРАНЬ, ТЕРРИТОРИЯ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОКРУГ, ПРОСПЕКТ И.БАЗОРКИНА, ДОМ 70, ЭТАЖ 2, отдел арендных отношений.

Заявки принимаются с 9 ч. 00 мин. 01.12.2022г. по 11 ч. 00 мин. 30.12.2022г. по адресу: РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ, ГОРОД НАЗРАНЬ, ТЕРРИТОРИЯ ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОКРУГ, ПРОСПЕКТ И.БАЗОРКИНА, ДОМ 70, ЭТАЖ 2, отдел арендных отношений.

Лот № 1.

Предмет аукциона: право аренды в отношении земельного участка, государственная собственность на который не разграничена, категория земель - земли промышленности, энергетики, транспорта, связи, радиовещания, телевидения, информатики, земли для обеспечения космической деятельности, земли обороны, безопасности и земли иного специального назна-

чения, вид разрешенного использования – объекты дорожного сервиса, для строительства станции технического обслуживания автомобилей, кадастровый номер 06:02:0000013:1037, площадь 2000 кв.м., расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Нестеровское.

Срок аренды: 10 лет 8 месяцев.

Начальный размер годовой арендной платы (3%): 16 682 руб. 24 коп.

Шаг аукциона (3%): 500 руб. 47 коп.

Размер задатка (20%): 3 336 руб. 45 коп.

(с техническими условиями подключения к сетям инженерно-технического обеспечения можно ознакомиться обратившись к организатору торгов)

Максимальные и (или) минимальные допустимые параметры разрешенного строительства для зоны МНП (зона градостроительного освоения территорий, расположенных за границами населенных пунктов) в соответствии со статьёй 38 Градостроительного кодекса Российской Федерации не подлежат ограничению (ст. 37 Правил землепользования и застройки муниципального образования с.п. Нестеровское Сунженского муниципального района Республики Ингушетия от 17 декабря 2012г. №17/14-2 (с изменениями от 24 ноября

2016 года №9/10-3 (утверждены Решением Нестеровского сельского Совета).

Форма заявки на участие в аукционе, порядок её приема, адрес и место её приема указано в извещении о проведении аукциона размещенном на официальном сайте Российской Федерации в сети «Интернет» для размещения информации о проведении торгов: www.torgi.gov.ru

Задаток вносится на расчетный счет организатора торгов: (Министерство имущественных и земельных отношений Республики Ингушетия, 386101, РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ, г НАЗРАНЬ, тер ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ОКРУГ, пр-кт И.БАЗОРКИНА, д. 70, ИНН 0602012733, КПП 060601001, корр. счет 40102.810.3.4537.0000027, БИК 012618001, Отделение НБ Республика Ингушетия г.Магас, УФК по Республике Ингушетия, лицевой счет 05142144540. В назначении платежа указывается «задаток для участия в аукционе номер извещения _____»).

Задаток должен поступить на счет Организатора не позднее момента рассмотрения заявок. Документом, подтверждающим поступление задатка на счет организатора торгов, является выписка со счета организатора торгов. Срок поступления задатка до 15 ч. 00 мин. 10.01.2023г.

Особенности реорганизации некоммерческих организаций

Реорганизация некоммерческой организации связана с изменением формы её деятельности и прекращением её работы в прежнем виде. Основной причиной реорганизации может быть изменение целей и задач некоммерческой организации. Реорганизация НКО, чаще всего, проводится в интересах Организации, для решения определенных организационных вопросов. Особенности реорганизации НКО определены Гражданским кодексом РФ, Законом о некоммерческих организациях и другими федеральными законами.

По общему правилу решение о реорганизации НКО принимается органом управления НКО или её учредителями. Реорганизация Организации - это регистрация изменений (в связи с деятельностью Организации), которые вносятся в учредительные документы. Это своеобразное изменение структуры Организации. Законодательством предусмотрено, что реорганизация может происходить в форме слияния, присоединения, разделения, выделения или преобразования.

Слиянием организаций признается возникновение новой организации путем передачи ей всех прав и обязанностей двух или нескольких организаций с прекращением последних. Организации, участвующие в слиянии, заключают договор о слиянии, в котором определяются порядок и условия слияния. При слиянии организаций все права и обязанности каждой из них переходят к вновь возникшей организации в соответствии с передаточным актом.

Присоединением организации признается прекращение одной или нескольких организаций с передачей всех их прав и обязанностей другой организации. Присоединяемая организация и организация, к которой осуществляется присоединение, заключают договор о присоединении, где определяют порядок и условия присоединения.

При присоединении одной организации к другой переход прав и обязанностей также осуществляется на основании передаточного акта.

Разделением организации признается прекращение ор-

ганизации с передачей всех ее прав и обязанностей вновь создаваемым организациям. При разделении организации все ее права и обязанности переходят к двум или нескольким вновь создаваемым организациям в соответствии с разделительным балансом.

Выделением организации признается создание одной или нескольких организаций с передачей им части прав и обязанностей реорганизуемой организации без прекращения последней. При выделении из состава организации одной или нескольких организаций к каждой из них переходит часть прав и обязанностей реорганизованной организации в соответствии с разделительным балансом.

Некоммерческая организация считается реорганизованной, за исключением случаев реорганизации в форме присоединения, с момента государственной регистрации вновь возникшей организации (организаций).

При реорганизации некоммерческой организации в форме присоединения к ней другой организации первая из них считается реорганизованной с момента внесения в Единый государственный реестр юридических лиц записи о прекращении деятельности присоединенной организации.

Государственная регистрация вновь возникшей в результате реорганизации организации (организаций) и внесение в Единый государственный реестр юридических лиц записи о прекращении деятельности реорганизованной организации (организаций) осуществляются в порядке, установленном Законом «О государственной регистрации юридических лиц».

Преобразование организации является частным случаем ее реорганизации.

При слиянии юридических лиц права и обязанности каждого из них переходят к вновь возникшему юридическому лицу в соответствии с передаточным актом.

Необходимо отметить особенности преобразования некоторых форм НКО, установленные Законом. Так, некоммерческое партнерство вправе преобразоваться в фонд или автономную некоммерческую организацию, а также в

хозяйственное общество в случаях и порядке, установленных федеральным законом. Частное учреждение может быть преобразовано в фонд, автономную некоммерческую организацию, хозяйственное общество. Автономная некоммерческая организация вправе преобразоваться в фонд, Ассоциация или союз вправе преобразоваться в фонд, автономную некоммерческую организацию, в хозяйственное общество или товарищество.

Преобразование государственных или муниципальных учреждений в НКО иных форм или хозяйственное общество допускается в случаях и в порядке, которые установлены законом.

Решение о преобразовании некоммерческого партнерства принимается учредителями единогласно, ассоциации (союза) - всеми членами, заключившими договор о её создании.

Решение о преобразовании автономной НКО принимается её высшим органом управления в соответствии с настоящим Федеральным законом, в порядке, предусмотренном уставом автономной НКО.

Решение о преобразовании частного учреждения принимается его собственником.

При преобразовании НКО к вновь возникшей организации переходят права и обязанности реорганизованной НКО в соответствии с передаточным актом.

Государственная регистрация вновь возникшей в результате реорганизации организации (организаций) и внесение в ЕГРЮЛ записи о прекращении деятельности реорганизованной организации (организаций) осуществляются в порядке, предусмотренном статьями 57-60 ГК РФ, статьями 14-16 ФЗ от 08.08.2001 №129-ФЗ «О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей», с учётом положений статей 16, 17 ФЗ «О некоммерческих организациях».

Управление Минюста России по Республике Ингушетия

Истребование личных документов с территории иностранных государств

Межгосударственное взаимодействие в сфере оказания правовой помощи осуществляется на основании международных договоров, заключенных между государствами. По числу участников международные договоры подразделяются на двусторонние и многосторонние.

К двусторонним договорам относятся договоры, заключенные двумя государствами, например Договор между Российской Федерацией и Азербайджанской Республикой о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам 1992 г., Договор между Российской Федерацией и Латвийской Республикой о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам 1993 г. или Договор между Российской Федерацией и Республикой Польша о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам 1996 г.

К многосторонним договорам относятся договоры, заключенные группой государств, например: Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам (Минск, 1993 г.) (далее - Минская конвенция 1993 г.) или Конвенция по вопросам гражданского процесса (Гаага, 1954 г.) (далее - Гаагская конвенция 1954 г.).

Участниками Минской конвенции 1993 г. являются государства - участники Содружества Независимых Государств (далее - СНГ). К ним относятся: Российская Федерация, Армения, Азербайджанская Республика, Республика Беларусь, Грузия, Республика Молдова, Республика Казахстан, Кыргызская Республика, Республика Таджикистан, Республика Туркменистан, Республика Узбекистан, Украина.

Участниками Гаагской конвенции 1954 г. являются как страны дальнего зарубежья, такие как Австрия, Аргентина, Венгрия, Дания, Германия, Дания, Израиль, Испания, Италия и другие, так и страны ближнего зарубежья, такие как Республика Армения, Республика Беларусь, Кыргызская Республика, Республика Молдова, Республика Узбекистан, Украина, Российская Федерация и другие.

В объем международной правовой помощи по назван-

ным договорам и конвенциям включается истребование личных документов.

К личным документам относятся документы, касающиеся регистрации актов гражданского состояния. Это свидетельства и справки: о рождении, смерти, заключении либо расторжении брака, перемене имени, усыновлении.

В соответствии с международными договорами пересылка личных документов осуществляется бесплатно.

В Российской Федерации истребование личных документов с территории иностранного государства регулируется не только международными договорами, но и нормами национального права, в том числе:

Налоговым кодексом Российской Федерации;

Федеральным законом от 15 ноября 1997 г. № МЗ-ФЗ «Об актах гражданского состояния»;

Административным регламентом Министерства иностранных дел Российской Федерации и Министерства юстиции Российской Федерации по представлению государственной услуги по истребованию личных документов, утвержденный приказом Министерства иностранных дел Российской Федерации № 10489 и Минюстом России № 124 от 29.06.2012 г.

Государственную услугу по истребованию личных документов на территории Российской Федерации предоставляют МИД России, Минюст России, органы записи актов гражданского состояния.

Получателями государственной услуги (далее - заявители) являются:

- российские граждане, иностранные граждане и лица без гражданства, в отношении которых потребуются документы;

- доверенные лица при наличии нотариально удостоверенной доверенности;

- лица, обладающие правом на получение таких сведений в соответствии с действующим законодательством Российской Федерации.

Для истребования личных документов с территории иностранного государства заявителю необходимо обра-

титься в территориальный орган ЗАГСа по месту своего жительства и представить:

а) заявление об истребовании личного документа в произвольной форме;

б) два экземпляра анкеты об истребовании документа установленной формы;

в) квитанцию об оплате государственной пошлины за оказание государственной услуги.

К анкете возможно приложить имеющиеся у заявителя копии документов, облегчающие и ускоряющие поиск необходимой актовой записи.

На основании соответствующего международного договора орган ЗАГСа, в который обратилось лицо с просьбой об истребовании документа, составляет запрос о правовой помощи и направляет его со всеми документами, представленными заявителем, в соответствующий орган.

Исполнение запросов по истребованию документов с территории иностранного государства осуществляется в различные сроки. Продолжительность срока исполнения запросов зависит от порядка межгосударственного взаимодействия компетентных органов, который установлен международным договором и дополнительными соглашениями к нему.

Истребуемые личные документы, справки или извещения об отсутствии записей актов гражданского состояния, а также сообщения о необходимости представления дополнительных сведений для истребования личных документов поступают в российский орган ЗАГСа, направивший запрос, для последующего их вручения заявителю.

Г О Б Ъ Я В Л Е Н И Е

Утерянный аттестат серии Б №1326339, выданный СОШ №1 с.п. Экажево в 2004 г. на имя Цецова Аслана Курейшевича, считать недействительным.

Айвай ха чакхйоалаш латт

Султыгнакъян Йоакъап

Мала хургва вайна юкье айва ца езаш?! Цу дарбача сома лархӀа йола ха чакхйоалаш латт. ТӀехъара беркат чуэцаш ба шоай коашка айваш лелаераш. Къонабарашта геттара хоза хеташ сом ба из.

БоккхагӀачарна-м цох яь варени чамегӀа хет. Белгалде деза, арахъара вай базар тӀа хъачухъаш йола айва мехкарча бешамашка вай хьалкхьар санна йоацалга. Вайцигарча айвай чам хоаллуш мерзагӀа ба.

Из Дала денна беркат, нах кхеде болабенна хургба 2600 шу хьалха денз. Къанарча хана денз лелабеча сомах я из. Тахан вай юрташка, пхьешка кӀезига бац айвай лелаераш. Бахархоша яхачох, геттара дика хургдар айвай гаьнаш нах салагӀа йохувшача моттигашка йоаржайича.

Таха эттача айвайх ца йолаш витамин яц. Калий, магний, железо доалаш йола айва дегӀ кадай халийтара чоагӀа дика лоархӀ. Илманхоша яхачох, цу сомо дарба ду желудка хулача яз-вайна, аллергия.

Лораде хьун оакхарой

Козой Мадина

Дала са чу делла хьакхелла хӀамашцара къахетам лакха болча наха дӀайихъар къахетаман акци. Егерей болх шоашта хьатӀайица, шелал хьаоттарца оакхарой лелача моттигашка гӀаьлий-Юртарча хьун йистошка туха галаш йойихкар цар. Иштта йола туха галаш йохкаргья Яндарерча, СурхотӀарча хьуна доазонашка.

«Иштта йола къахетаман акцеш вай республике дикача наха кастт-кастта дӀакхухь. Ший цӀагӀа хьайбаш леладеча сага хов, тух оакхарошта мелла эшаш да къаьстта Иан денош хьаэт-тача», — дийцар гӀаламах йолча министерства пресс-служба.

ГӀалгӀай поэзе сахьат дӀадихъар

ГӀазданаькъан Ахьмад

Кердача Реданта культура ЦагӀа «Йовхала гӀадамо дохьдергда» яхача гӀалгӀай поэзе сахьат дӀадихъар. Юртарча ишколе дагӀача берашта хьалхашка дувца отта-даьдар гӀалгӀай поэзия хача деша маӀан довзар а, иштта

гӀалгӀай поэзий произведений малагӀаш шоашта йовзаш я ха а.

«Презентаци слайдашца дӀахьош бераша «Дагабоха мугӀ» яхача викторина, дукхача хаттарашта жоп делар, иштта уж хьажар оттада-ча дешашка хьажжа поэтиче-

ски произведени малагӀа автора я а, фу яхаш я а дагадоха. Мероприяти дӀахьош хиннача Мамиланаькъан Маргаритас дийцар поэзи хьахилара истори мичахъара хьадоагӀа, школьникашта тамашийна а теркам гӀабодаш дола дукъа довзийтар гӀалгӀай поэзий байташ тӀайола кинижка гой-

таш.

Къамаьл дӀахо хьош, Маргаритас иштта ше язъь байташ йийшар, уж хетаяь яр цунна хьамсара болча гӀалгӀай метта», — аьнна дийцар «Сердало» газетага Кердача Реданта культура Цен кулгалхочо Хоаной Марета.

Берий-заӀапхой кхоачамбоацарех дийцар Долакарча школьникашта

ГӀазданаькъан Ахьмад

Долака-Юртарча ишколе дагӀача берашта дийцар, вайна уллув терко а къахетам эшаш бола нах бахаш хиларах. Юртарча культура цагӀа деша дагӀача берашта къамаьлдир «Таронаш кӀезига я, карагӀаоалар шортта да»

яхача хьакхьехьа, из хетадаьдар могошал яйнача берашта.

«Мероприяти дӀахьош хиннача Сардалова Раисас терко тӀаяхийтар, могошал яйнача наьха вахар кхьачарел геттара а белгалдоалш хул аьнна. ДукхагӀачарна ла магац шоайх белар а шоаш ца лархӀар а,

бакъда, царна юкье а ба вахара халонашта духъала отталураш — цар шоайла къамаьлаш дукхача ханашка, спорт лелаю, искусства езаш ба, болх беш ба, боккьонцахьа дола вахар дӀахьош ба.

Мероприяти дӀахьош хинначо иштта дийцар царна «Къора йийи», «Кувгаш доаца маӀсаг»

яха В. А. Сухомлинске дувцараш. Дийцачунга ладийгачул тӀехьагӀа бераша кхетадир, заӀапхой лархӀа безалга, тӀаккха вай дикалах царна пайда баргба, вахара халонаш ла аттагӀа хургда царна», — аьлар «Сердало» газетага Долакарча культура Цен кулгалхочо Алероев Билала.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Главный редактор: Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:

Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60.

Тел.: 8 (8734) 77-11-84

Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована

Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru

Сайт газеты: serdalo.ru.

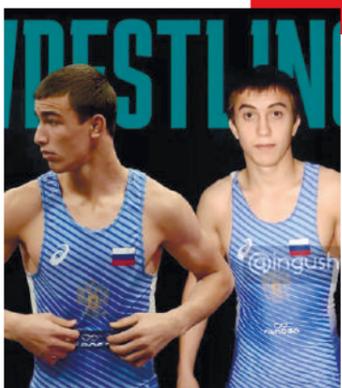
Набор и верстка произведены в компьютерном центре редакции газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 24 ноября 2022 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общественная газета «Сердало»

Цокъанакъан Гаъла, Хоаной Мухмад-Башир яхъашка юха а котбаълар

Берданакъан Лорс

Галгъайчен спортни латара Федерацие пресс-служба беча хоамах, вай ши атлет 21 даланза болча спортсменашта юкье дӀахьош хиннача лӀамеча латара Ерригроссе турнире дошо совгӀаташ даьхар. Из дӀахьош яр СССР цӀи хезача спорта мастера, дуненна чемпиона Бисултанов Асланбека дагалоттама. Яхъаш дӀахьош я ух денешка Шолжа-ГӀалий тӀа.

Хьалхара моттиг 79 кг дозалах Цокъанакъан Гаълас яккхар. Дошув даккхара тӀабодаш мел хинна никъ Гаълас лаьрххӀача белгалонца хьалхара моттиг йоаккхаш дӀахьош бар.

Цу тайпара хьалхара латаш 79 кг дозал долаш Цокъанакъан Гаълас хьалхара моттиг яккхар.

Хьалхарча латарах вай спортсмено котало яккхар 10:0 йолаш Дагестана вицалгара, шоллагӀа латар долаш цо цъаькха дагестанера спортсмен эшавир 1:0 чот йолаш, финале воалаш котало яккхар 11:0 чот йолаш. Юххера а латар хила дезаш дар цунна Ставрополерча спортсменаца, бакъда, ухханда лата везаш хиннар ара ца воалаш виссарх цу турнира котвалархо Цокъанакъан Гаъла хилар, — аьлар Галгъайчен спорта Федерацие.

70 кг кхоачаш хьалхара моттиг цу турнире яккхар Хасав-Юртарча училище олимпийски резерве латтача вай мехкачо Хоаной Мухмад-Башира.

Хьалхадокх, цъа кӀира хьалха Гаълас а, Мухмад-Башира а дошо майдалгаш яхар 21 шу даланза барашта юкье дӀайихьача Ерригроссе яхъашка, уж дӀайихьар Дагестане цӀи хезача спорта мастера, олимпийски чемпиона Умаханов Мурада совгӀатех.

Яхъашка дакъалоацаш хилар 254 латархо. Цо тешалду вай спортсменаша атта йоацача яхъашка дакъалоацаш хилара, цунга хъажжа котало а царна атта кхъача цӀа хилара.

Шахматех ловзара турнире белгалбаьннараш

Берданакъан Лорс

«Сердало» газетага, шахматгай Федерацие президента Пхьиленакъан Мувсас, аьнначох яхъашка дакъалоацаш вар 22 спортсмен.

Бокъонах, турнира финале кхоач дикагӀарел

дикагӀбараш, цигара хьадоагӀа уж яхъашка кьовсама балар а.

Шахматашка дакъалоацаш хул дийтта шу, е дукхагӀа даьннараш. Бакъда, ухх навкъа дӀадахача шера шахматех ловзаш хиннача яхъашка котдаьнна хинна бераш дар дакъалоацаш. Цудухьа шахматех ловзача истола тӀа хила тар-

луш бар спортсменаш а, цъа йолча хана царна юкьера ха цъа итта шу башхало йолаш а хул. Турнире котбаьннарашта лаьрхӀа грамоташ а майдалгаш а йоацаш, дикка ахчан совгӀаташ а дар дала оттадаь доакъашхошта.

Хьалхара моттиг яккхарашта 10 эзар сом. Из кхъ-

чар Шолжерча Даурбеканакъан Мурада. ШоллагӀа моттиг яккхар цӀи хезача шахматай говзанчас Магасе вахача Овшанакъан Эмина. КхоалагӀа моттиг кхъачар Гелисхананакъан Хьусена.

Турнир дӀайихьар пхе дийнахьа, Магассерча шахматай клубе дӀайихьар из.

Галгъайчен паччахьалкхен 100 шу дизара хетаяь турнир дӀайихьар

Берданакъан Лорс

Галгъай паччахьалкхен 100 шу дузаш йола ха тӀакхоачаш латташ хиларах, МагӀалбикерча ФОКе яхъаш дӀайихьар. Уж хьалхара дӀахьош а яр, республика спортахи, физически культурахи йолча Министерства хьал а лаьцар.

Цъа итта шу хьалха, некдарах йола яхъаш массехк тамашийна хеталуш яр, хӀана аьлча, наггахьа мара нийслуш яцар уж. Цу хана хӀанз санна спортни комплексаш а яцар, е нек

дара дола бассейнаш а дацар. Иштта хиннадаларе цига дукхача бераша дакъалаьца а хургдар, безам бараш дукха бар.

ТӀехьарча хана хьалаш хувцалуш латт, цунах дог ГӀоздоал, хӀана аьлча из спорта вид тахан чоагӀа эшаш а пайдане а я.

Галгъай Республика плавне Федерацие яр турнир вӀашагӀелларашта юкье, из хиларо а тешалду республике некдара спорта вида терко тӀайохийташ хилара.

Вай некдархоша дикка дакъалоац федеральни боараме дӀахьош йолча яхъашка.

«Кавказа Кубке» гойтаргья Галгъайче

Берданакъан Лорс

Мини-футболах йола регионашта юкьерча турнира «Кубок-Кавказа» аьнна цӀи енний. Из кхоана Шолжа-

ГӀалий тӀа дӀахьош я. Яхъаш хургья шин дийнахьа.

Галгъайчен вицал йолаш цига хургья Шолжа шахьарера «Атлетик» яха клуб. Дух-

хьала селхан тха газето дийцар цу командах дола кердараш Бийсанарча футболни лига гуйре чакхьоалаш дола хоамаш а юкьеодоладеш.

Из яхъай котъялархо а хилар, гамурзиевцаш тӀехьа а буташ финале совле йихьар цар.

«Кубок Кавказа» дакъалоацаш хургья шийтта команда. Цар СКФО тайп-тайпара регионаш гойтаргья, цу юкье Дагестан, Гаьбартой-Балкхарой иштта кхы дӀахо бараш а.

Хоам бу, турнир дӀахьош новкъосталду кагийбарий гӀулакхах йолча Федеральни агентства, иштта Нохчий Ре-

спублика физически культура, спорта, кагийбарий политика Министерства.

Ловзаш йола командаш массехк тоаба ийикъай. Вай «Атлетик» «В» тоаба юкье яхай, цунна духьала оттаргья Нохчашкахьара «Валерик» яха футболни команда, Пятигорскера КМВ ЛФЛ, иштта дагестанера «Крепость».

Хьалхара матч сунженчаша дӀахьоргья 25-ча лайчилла. Царца ловзаш яхье яргья «Валерик» яха футболни команда, шоллагӀа дийнахьа уж ловзаргба КМВ ЛФЛ сборнеца, «Крепость» командаца.

